

Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore
LAMP (Projekat zemljišne administracije i upravljanja), The World Bank

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu u prostornom planiranju u Crnoj Gori

Praktični priručnik za nadležne organe i stručnjake za planiranje

maj 2015.

**Strateška procjena uticaja na životnu sredinu
u prostornom planiranju u Crnoj Gori**

**Praktični priručnik
za nadležne organe i stručnjake za planiranje**

Ministarstvo za održivi razvoj i turizam

Odgovorna lica:

**Brankica Cmiljanović
(Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crna Gore)**

**Sanja Lješковиć Mitrović
(Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crna Gore)**

LAMP Projekat:

Nikola Petrović – Kooridnator LAMP projekta

Sonja Laković – Menadžer LAMP projekta

Nikola Jovović – Monitoring i evaluacija

Autori:

**Gabriele Thielmann
(Dr. Dräger & Thielmann)**

**Stefan Dräger
(Dr. Dräger & Thielmann)**

**Brankica Cmiljanović
(Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crna Gore)**

Podgorica / Frankfurt 2014

SADRŽAJ:

PREDGOVOR

1	UVOD	1
1.1	ŠTA JE STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU?.....	1
1.2	ciljevi i struktura priručnika o strateškoj procjeni uticaja	3
2	PRAVNI ASPEKTI STRATEŠKE PROCJENE UTICAJA U CRNOJ GORI.....	5
2.1	Zahtjevi eu za stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu (SEA)	5
2.2	crnogorski zakon o strateškoj procjeni uticaja.....	6
3	POSTUPAK STRATEŠKE PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	7
3.1	utvrđivanje potrebe za vršenjem STRATEŠKE PROCJENE (“Skrining”)	7
3.2	utvrđivanje DJELOKRUGA i detaljnosti STRATEŠKE PROCJENE (“utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja”).....	9
3.2.1	Učešće u postupku utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja.....	9
3.2.2	Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni.....	10
3.2.3	Koraci u utvrđivanju obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni	10
3.2.4	Pojedini elementi definisanja djelokruga	11
3.3	IZRADA IZVJEŠTAJA O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA	19
3.3.2	Izrada pojedinih djelova Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja	22
a)	Kratki pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana ili programa i odnos prema drugim planovima i programima (→ član 15 tačka 1).....	23
b)	Opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja ukoliko plan ili program ne realizuju (→ Član 15 tačka 2).....	23
c)	Identifikovanje područja ua koje postoji mogućnosti da budu izložene značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima (→ član 15 tačka 3)	24
d)	Postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom ili programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro. (→ Član 15 tačka 4)	24
e)	Opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i program i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme (→ član 15 tačka 5).....	25
f)	Moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući	

arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora (→ član 15 tačka 6).....	26
g) Mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dolazi realizacija plana ili programa (→ član 15 tačka 7).....	29
h) Pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana i programa sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know- how) (→ član 15 tačka 8).....	30
i) Prikaz mogućij značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu (→ član 15 tačka 9).....	30
j) Opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi, i u toku i nakon realizacije plana ili programa (monitoring) (→ član 15 tačka 10)	31
k) Zaključci do kojih se došlo tokom izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja predstavljeni na način razumljiv javnosti (netehnički rezime) (→ član 15 tačka 11)	31
l) Rezime (→ član 15 tačka 12)	32
3.4 odluka o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja.....	32
3.4.1 Učešće nadležnih organa i organizacija i javna rasprava.....	33
3.4.2 Ocjena izvještaja o strateškoj procjeni uticaja	34
3.4.3 Davanje saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja	36
3.4.4 Razmjena informacija o prekograničnim uticajima	36
3.5 integrisanje faktora životne sredine u Plan.....	38
3.6 monitoring.....	39
3.7. DOSTUPNOST INFORMACIJA.....	41

ANEKS:

Aneks I	Glosar korišćenih termina
Aneks II	Izvori – za više informacija
Aneks III	Verifikacija očekivanih značajnih uticaja
Aneks IV	Ciljevi i indikatori strateške ocjene uticaja
Aneks V	Politike, strategije, smjernice, direktive, konvencije itd. koje su bitne za postavljanje ciljeva u pogledu zaštite životne sredine
Aneks VI	Šema za ocjenu izvještaja o strateškoj ocjeni uticaja
Aneks VII	Primjer preporuka za monitoring
Aneks VIII	Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 59/11 od 14.12.2011)
Aneks IX	Direktiva EU o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu 2001/42/EC (Direktiva o SEA)

SLIKE:

Slika 1:	Hijerarhija SEA i EIA.....	1
Slika 2:	Glavne faze postupka strateške procjene uticaja.....	2
Slika 3:	Veze između postupka izrade plana i postupka izrade strateške procjene uticaja.....	4
Slika 4:	Obuhvat strateške procjene „Detaljni prostorni plan za projekat izgradnje hidroelektrana na Morači“ (Nacrt završnog izvještaja, str.29).....	13
Slika 5:	Grafički prikaz kumulativnih uticaja.....	26

PRIMJERI

Primjer 1:	Metodologija procjene (sveobuhvatna prezentacija).....	18
Primjer 2:	Prijedlog odluke	189
Primjer 3:	Ciljevi zaštite životne sredine	25
Primjer 4:	Tekstualno-dokazna procjena	28
Primjer 5:	Forma Izjave o strateškoj procjeni uticaja.....	39

PREDGOVOR

U cilju poboljšanja kvaliteta planiranja i boljeg razumijevanja i detaljnije razrade *Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta/kriterijumima namjene površina/ elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima*, Direktorat za planiranje prostora Ministarstva održivog razvoja i turizma je, u saradnji sa projektom Svjetske banke – *LAMP (Land Administration and Management Project)*, formirao multidisciplinarnе timove koji su radili na izradi edicije priručnika.

Klimatske promjene, razvoj novih principa, tehnologija i tehnika, ekološkog, prostornog i urbanističkog planiranja, arhitektonskog projektovanja, doveli su do preispitivanja dosadašnjih praksi i traže nove modele razvoja. Priručnici daju smjernice za planiranje stanovanja, turizma i javnih prostora, svim učesnicima u izradi i realizaciji planske dokumentacije, od stručnih lica koja učestvuju u procesu planiranja, do zaposlenih u lokalnim samoupravama i ostalih koji učestvuju u evaluaciji i realizaciji planova, kao i zainteresovanim građanima i stručnoj javnosti. Međutim, priručnici nijesu koncipirani sa namjerom da predložene tipologije, veličine, norme i primjeri postanu imperativ – ograničavajući propisi ili prinude - već dobro namjerne preporuke koje ostavljaju dovoljno mjesta za individualno opredjeljenje planera u razrješavanju složenih dilema koje stvarnost pred njih postavlja.

Priručnik o izradi Strateške procjene uticaja na životnu sredinu u prostornom planiranju u Crnoj Gori, namijenjen je prostornim planerima, nosiocima izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, javnosti, kao i svima koji se bave zaštitom životne sredine. U mnogim planskim dokumentima nije se vodilo računa o aspektu životne sredine, ili ne u mjeri u kojoj je to bilo potrebno. To je uzrokovalo potrebu za uvođenjem strateške procjene uticaja na životnu sredinu (SEA), kao važnog instrumenta zaštite životne sredine. Strateška procjena se vrši za planove i programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove posljedice po životnu sredinu. Izrada strateške procjene je obavezna za planove i programe iz oblasti urbanističkog i prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta. Primjenom SEAE doprinosi se procesu donošenja odluka za strateška dokumenta, odnosno planove i programe koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu.

S obzirom na značaj i složenost teme, a ograničenu formu ove publikacije, pojedini elementi i aspekti životne sredine nisu obrađeni ili su samo pomenuti, čime nisu dobili odgovarajući tretman. Iz tih razloga, očekivani rezultat primjene ovog *Priručnika* nije samo implementacija datih smjernica, već prije svega, pokretanje budućih inicijativa u poboljšanju kvaliteta javnih prostora, a samim tim i kvaliteta života u gradu. Jedan od očekivanih, a posebno važnih, rezultata – vezanih, prije svega, za lokalne samouprave - je izrada pojedinačnih opštinskih propisa, strategija i studija za javne prostore, koji će biti konkretnija, detaljnija i u praksi primjenjivija, dopuna i nadogradnja ovog *Priručnika*.

Imajući u vidu da je izrada ovog *Priručnika* tek jedan u nizu koraka ka postizanju cilja unaprijeđenja metodologije upravljanja prostorom i podizanja kvaliteta izrade prostorno planske dokumentacije, i svijesti o potrebi očuvanja prostora, otvorena forma ovog priručnika ostavlja mogućnost da se sistematičnost i korisnost prikupljenog i izloženog materijala kroz praksu provjeri, kako bi se korigovala i, prema potrebi, dopunila i poboljšala.

1 UVOD

1.1 ŠTA JE STRATEŠKA PROCJENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU?

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu (u daljem tekstu: „strateška procjena uticaja“ ili „SEA“) je ključni instrument za uvođenje socijalnih faktora i faktora vezanih za životnu sredinu u planove, programe i strategije.

SEA je, u Evropskoj uniji, uvedena 2001. godine, kada je stupila na snagu Direktiva EU o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Države članice EU bile su dužne da ovu direktivu transponuju do jula 2004. Međutim, sve su je transponovale tek nakon 2009. Zemlje kandidati moraju da se prilagode evropskoj politici životne sredine. U toku usklađivanja, zemlje kandidati takođe moraju da transponuju Direktivu o SEA u nacionalne zakone.

U toku prilagođavanja evropskoj politici, Crna Gora je 2005. usvojila *Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu* (u daljem tekstu: *Zakon o SEA*), čija je primjena počela 1.01.2008. Od 2011. na snazi je izmijenjena i dopunjena verzija Zakona, koja je u potpunosti usklađena sa Direktivom o SEA.

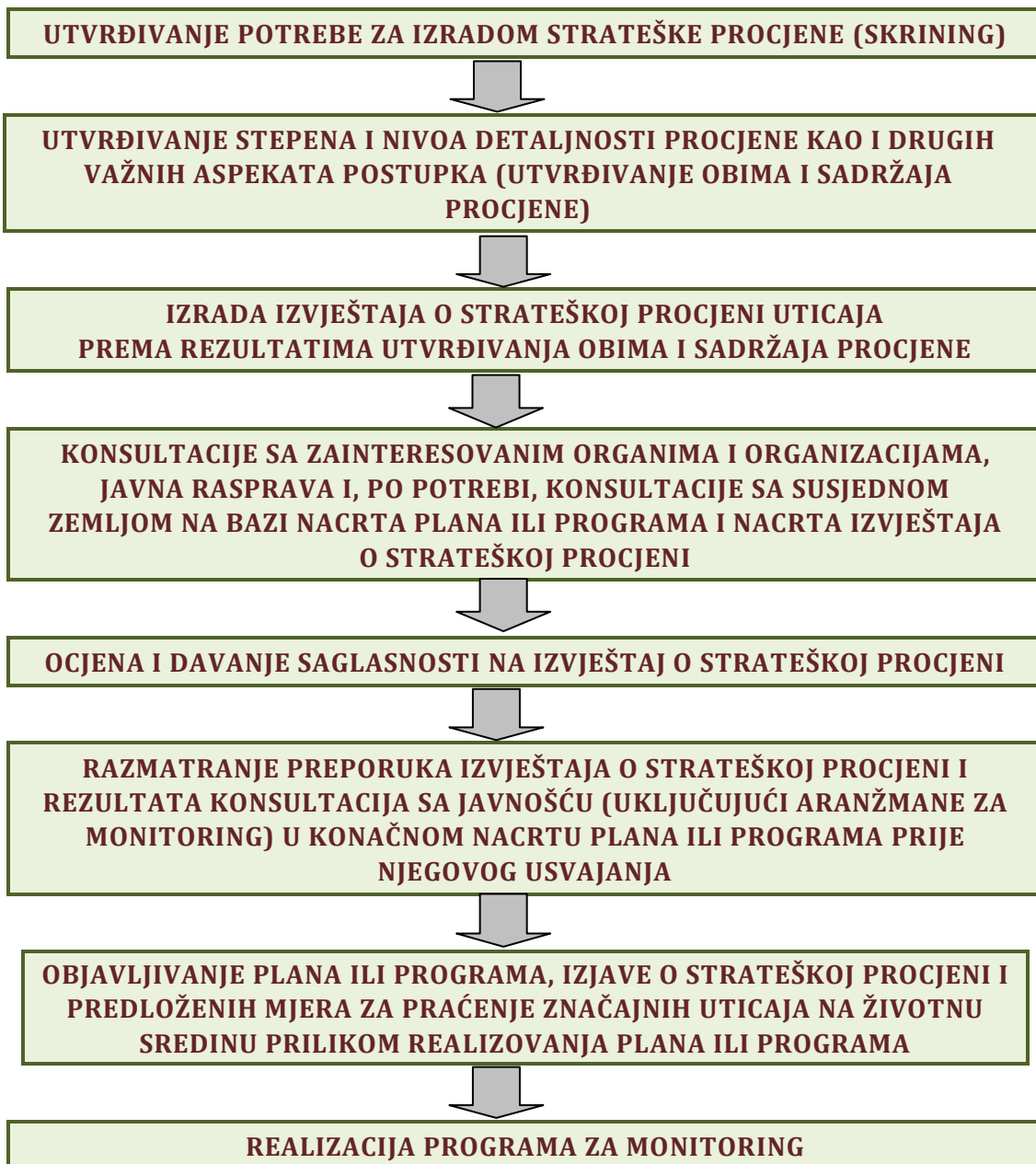
Glavni cilj strateške procjene uticaja je da se osigura da implikacije određenih odluka po životnu sredinu budu uzete u obzir prije njihovog donošenja. Zato se evropska Direktiva o strateškoj procjeni uticaja primjenjuje na široku lepezu javnih planova i programa, ali to ne uključuje politike. Planove i programe usvajaju, odnosno pripremaju nadležni nacionalni, regionalni ili lokalni organi.

Slika 1: Hijerarhija SEA i EIA

Strateška procjena uticaja dopunjava procjenu uticaja na životnu sredinu (EIA). Dok je EIA relevantna za davanje saglasnosti na investicione projekte koji mogu imati uticaja na životnu sredinu, SEA se uključuje mnogo ranije, tj. u fazi kada se donose strateške odluke o razvoju kroz izradu planova i programa. Prema tome, SEA doprinosi održivom razvoju!

Slika 2: Glavne faze postupka strateške procjene uticaja

1.2 CILJEVI I STRUKTURA PRIRUČNIKA O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA

Cilj ovog dokumenta pod naslovom: *“Strateške procjene uticaja na životnu sredinu u prostornom planiranju – praktične smjernice za nadležne organe u Crnoj Gori”* (u daljem tekstu: Priručnik o strateškoj procjeni) je da pruži objašnjenja i smjernice za ispravno sprovođenje postupka strateške procjene uticaja u Crnoj Gori.

Priručnik o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu daje opis ovog postupka vezano za prostorno planiranje. Iako su glavni koraci isti i za druge sektore, neke konstatacije i citati koji su ovdje navedeni odnose se samo na zakonske propise i praksu vezano za prostorno planiranje. Sprovođenje postupka izrade strateške procjene uticaja treba da bude strogo povezano sa postupkom izrade plana i dalji razvoj planskog dokumenta treba da bude usklađen sa procjenom očekivanih ozbiljnih uticaja na životnu sredinu.

Ciljne grupe ovog Priručnika o strateškoj procjeni uticaja su:

- organi nadležni za izradu planske dokumentacije, donošenje odluka o izradi strateške procjene uticaja a time su oni odgovorni i za sprovođenje postupka strateške procjene uticaja, uključujući izradu izvještaja o strateškoj procjeni uticaja (izvještaj o SEA) i konsultacije,
- organi nadležni za donošenje odluka o davanju saglasnosti na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja,
- eksperti u oblasti strateških procjena uticaja na životnu sredinu koji izrađuju izvještaj o strateškoj procjeni uticaja, odnosno doprinose drugim fazama u postupku izrade strateške procjene.

Ovaj Priručnik sadrži informacije i savjete o tome kako da se sprovodi svaka faza u postupku izrade strateške procjene koja je propisana Zakonom.

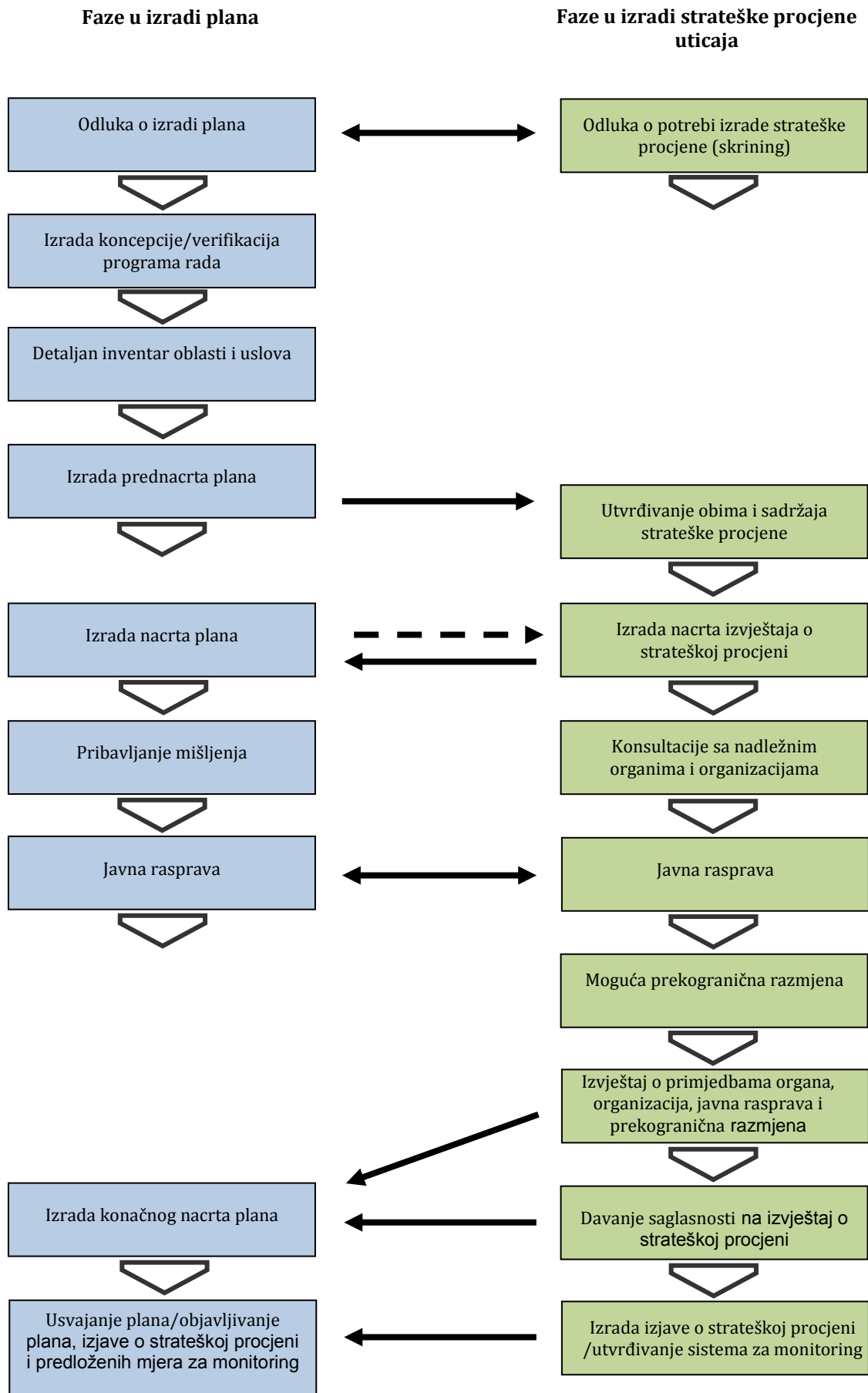
Ovaj dokument treba posmatrati kao „živi“ dokument koji treba ažurirati sa nastupanjem korekcija u procedurama, izmjena i dopuna u zakonskim aktima i potvrđama iz prakse.

Priručnik o strateškoj procjeni uticaja u principu slijedi gore navedene faze u postupku izrade strateške procjene uticaja (vidjeti Grafikon 2). On je strukturisan tako da omogući bolje razumijevanje procesa i da poveća njegovu efektivnost u praktičnoj primjeni. Radi boljeg razumijevanja, u Priručniku su navedeni odgovarajući članovi iz Zakona o strateškoj procjeni uticaja i evropske Direktive o strateškoj procjeni uticaja.

Pored glavnog dijela Priručnika o strateškoj procjeni uticaja, prezentirani su različiti koraci u postupku izrade strateške procjene uticaja (Poglavlje 3) i pravni aspekti strateških procjena uticaja na životnu sredinu u Crnoj Gori (Poglavlje 2).

Na kraju su dati aneksi u kojima je objedinjeno više materijala koji su korisni za sticanje detaljnijeg uvida u ovu problematiku i u sprovođenje postupka izrade strateške procjene uticaja.

Slika 3: Veze između postupka izrade plana i postupka izrade strateške procjene uticaja

2 PRAVNI ASPEKTI STRATEŠKE PROCJENE UTICAJA U CRNOJ GORI

2.1 ZAHTJEVI EU ZA STRATEŠKU PROCJENU UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU (SEA)

Procjena uticaja na životnu sredinu (EIA) projekata u Evropskoj uniji regulisana je od 1985. putem Direktive o EIA (85/337/EEC). Pozitivna iskustva sa EIA su jasno ukazala da postoji potreba za procjenom višeg nivoa. U 2001 je usvojena Direktiva o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Direktiva 2001/42/EC), tzv. „Direktiva o SEA“. Na međunarodnom nivou, 2003. je usvojen Protokol UNECE-a o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Protokol iz Kijeva, 2003).

Kompilacija zahtjeva EU, na kojima se zasniva tekst koji slijedi, može se naći na veb-sajtu Evropske komisije, (<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>).

SEA je obavezna za sljedeće planove i programe:

- u oblasti poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, energetike, industrije, saobraćaja, upravljanja vodama i otpadnim vodama, telekomunikacija, turizma, urbanističkog i prostornog planiranja i uređenja prostora, i za planove i programe kojima se definiše okvir za razvoj budućih projekata koji podliježu dobijanju saglasnosti shodno zahtjevima Direktive o procjeni uticaja na životnu sredinu (EIA)

ili

- za koje je utvrđeno da za njih postoji obaveza da se radi procjena na osnovu Direktive o staništima.

Za planove ili programe koji nijesu ovim obuhvaćeni, standard EU zahtijeva vršenje **postupka skrininga** kako bi se odredilo da li postoji vjerovatnoća da će ti planovi i programi imati značajan uticaj na životnu sredinu: „za gore navedene planove i programe kojima se određuje upotreba manjih površina na lokalnom nivou i manje promjene planova i programa potrebna je procjena uticaja na životnu sredinu samo ako država članica utvrdi da bi mogli imati značajan uticaj na životnu sredinu“ (Čl. 3, st.3 Direktive o SEA). Procedura skrininga zasniva se na kriterijumima iz Aneksa II Direktive (vidjeti Aneks XI).

Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja je faza u postupku strateške procjene uticaja kada se utvrđuje sadržaj i obim pitanja koja treba da budu obuhvaćena izvještajem o strateškoj procjeni uticaja koji se dostavlja nadležnom organu i koji je obavezan po Zakonu o strateškoj procjeni uticaja.

Postupak skrininga i utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja može se objediniti u jednu fazu, kao što je to urađeno u crnogorskom Zakonu o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

Radi se **izvještaj o životnoj sredini** (odnosno izvještaj o strateškoj procjeni uticaja) u kojem se identifikuju vjerovatni značajni uticaji na životnu sredinu i razumne alternative predloženog plana ili programa. Državni organi i **organi nadležni za zaštitu životne sredine se obavještavaju i konsultuju** o nacrtu plana ili programa i o urađenom izvještaju o strateškoj procjeni uticaja. Kada je riječ o planovima i programima kod kojih postoji vjerovatnoća da će imati značajne uticaje na životnu sredinu u drugoj državi članici, država članica na čijoj teritoriji se izrađuje plan ili program **mora da konsultuje drugu državu članicu (članice)**.

Pored toga, strateška procjena uticaja obavezuje države članice da se postaraju da izvještaji o strateškoj procjeni uticaja budu **dovoljnog kvaliteta**.

EU obavezuje države članice putem Direktive o strateškoj procjeni uticaja da **prate** značajne uticaje na životnu sredinu koji nastaju usljed realizacije planova ili programa, kako bi se identifikovali nepredviđeni negativni uticaji i preduzele odgovarajuće korektivne radnje.

2.2 CRNOGORSKI ZAKON O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA

Odredbe Direktive EU o strateškoj procjeni uticaja i Protokola UNECE-a transponovane su u Crnoj Gori u njen *Zakon o strateškoj osnovi uticaja na životnu sredinu* („Sl.list CG“ 80/05 od 28.12.2005, 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 8.08.2011. i 59/11 od 14.12. 2011) (u daljem tekstu: *Zakon o strateškoj procjeni uticaja*) koji je stupio na snagu 1.01.2008.

Zakonom se utvrđuje obaveza izrade strateške procjene uticaja na životnu sredinu (u daljem tekstu: SEA) za planove i programe i druge strateške dokumente koja predstavlja osnov za djelotvornu zaštitu životne sredine i sprovođenje principa održivog razvoja u toku njihove razrade i u toku donošenja odluka o konačnim rješenjima.

U članu 2 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, definiše se pet opštih ciljeva strateške procjene:

- obezbjeđivanje da pitanja životne sredine i zdravlja ljudi budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja planova i programa;
- uspostavljanje jasnih, transparentnih i djelotvornih procedura za stratešku procjenu;
- obezbjeđivanje učešća javnosti;
- obezbjeđivanje održivog razvoja;
- unapređenje nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

U članu 8 propisane su različite faze u postupku strateške procjene prema crnogorskom Zakonu o strateškoj procjeni uticaja. Postupak strateške procjene sastoji se od sljedećih faza:

- 1) donošenja odluke:
  - o izradi strateške procjene za planove i programe iz člana 5(2) tačka 1 Zakona,
  - o potrebi izrade strateške procjene za planove i programe iz člana 5(2) tačka 2 Zakona,
- 2) utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni,
- 3) odlučivanja o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni.

Dalje se navodi da za planove i programe koje sufinansira Evropska unija, strateška procjena uticaja mora da se vrši u skladu sa ovim Zakonom i propisima Evropske unije, što znači Direktivom o strateškoj procjeni uticaja.

3 POSTUPAK STRATEŠKE PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

3.1 UTVRĐIVANJE POTREBE ZA VRŠENJEM STRATEŠKE PROCJENE (“SKRINING”)

(→ Zakon o strateškoj procjeni uticaja Crne Gore, član 5, 9–10)

Šta kaže Zakon o strateškoj procjeni uticaja:

Oblast primjene

Član 5

Strateška procjena se vrši za planove i programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove posledice po životnu sredinu.

Izrada strateške procjene:

- 1) je obavezna za planove i programe:
  - iz oblasti: poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, uključujući rudarstvo, saobraćaja, telekomunikacija, turizma, regionalnog razvoja, urbanističkog i prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, upravljanja morskim dobrom, upravljanja vodama, upravljanja otpadom,
  - koji daju okvir za razvoj budućih projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim propisom,
  - koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune;
- 2) se može zahtijevati za planove i programe iz stava 2 tačka 1 ovog člana:
  - kojima je predviđeno korišćenje manjih površina na lokalnom nivou,
  - kojima je predviđena manja izmjena planova i programa,
  - koji nijesu navedeni u stavu 2 tačka 1 alineja 1 ovog člana, a koji daju okvir za razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu;
- 3) se ne vrši za planove i programe namijenjene:
  - odbrani zemlje,
  - ublažavanju i otklanjanju posljedica elementarnih nepogoda,
  - za finansijske i budžetske planove.

Postupak odlučivanja o tome da li će određeni plan vjerovatno imati značajan uticaj na životnu sredinu i iziskivati vršenje procjene očekivanog uticaja na životnu sredinu naziva se „skrining“.

Na osnovu zakonskih propisa, strateška procjena uticaja je obavezna za sve planove i programe u oblasti prostorno-urbanističkog planiranja i uređenja prostora. Ovim su obuhvaćeni svi državni planski dokumenti i lokalni planski dokumenti opisani u članovima 19-28 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Za te planove skrining praktično nije ni potreban. Odluka o izradi strateške procjene je već donesena u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja.

“Skrining” je neophodan **samo** za ona planska dokumenta za koja strateška procjena nije obavezna prema članu 5(2) tačka 2 Zakona o strateškoj procjeni uticaja. Predmet skrininga su planska dokumenta koja obuhvataju manje površine na lokalnom nivou ili koja će se mijenjati i dopunjavati samo u manjoj mjeri. Ono što je važno je kako odrediti „manje površine“ i „manje izmjene i dopune“.

Na osnovu Zakona o strateškoj procjeni uticaja, potreba izrade strateške procjene za planske dokumente iz a 5(2) tačka 2 utvrđuje se pojedinačnim ispitivanjem od slučaja do slučaja (član 13(1)).

Osnov za to utvrđivanje predstavljaju informacije navedene u odluci o izradi planskog dokumenta.

Na osnovu člana 31 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata („Odluka o izradi planskog dokumenta“), potrebne informacije za donošenje odluke o pristupanju izradi planskog dokumenta obuhvataju sljedeće:

- vrsta planskog dokumenta;
- teritorija ili region za koji se on radi;
- način finansiranja, period na koji se plan usvaja;
- rokovi za izradu dokumenta;
- osnovne smjernice iz planskih dokumenata širih teritorijalnih jedinica i drugo.

Pored toga, početne pretpostavke planskog dokumenta i zahtjevi i potrebe korisnika prostora treba da budu sastavni dio odluke o pristupanju izradi planskog dokumenta.

U toj fazi, nije poznato mnogo detalja o predloženom planskom dokumentu (kao što su planski pristup i orijentacija, planska rješenja pojedinih aspekata).

U članu 13 Zakona o strateškoj procjeni uticaja propisani su kriterijumi za utvrđivanje potrebe za izradom strateške procjene (vidjeti tabelu 1 i 2 u Aneksu III), kako bi se provjerili mogući značajni uticaji plana na životnu sredinu.

Član 11 Zakona o strateškoj procjeni uticaja propisuje da se prijedlog odluke o izradi strateške procjene dostavlja nadležnim organima i organizacijama kao i javnosti na komentar. Nadležne organe i organizacije treba kontaktirati čak i u fazi utvrđivanja potrebe za izradom strateške procjene za planske dokumente koji su navedeni u članu 5(2) tačka 2.

Iako član 11 to izričito ne zahtijeva, dobra je praksa da se o mogućim uticajima razgovara sa ekspertima iz nadležnih organa i organizacija. To se može učiniti putem zajedničkog sastanka radi razmatranja i usklađivanja različitih očekivanja i iskazanih zahtjeva.

Šta kaže Zakon:

Donošenje odluke

Član 13a

Ukoliko se na osnovu kriterijuma iz člana 13 ovog zakona utvrdi da je potrebna izrada strateške procjene, organ nadležan za pripremu plana i programa donosi odluku u skladu sa čl. 9 do 12 ovog zakona.

Za planove i programe za koje nije potrebna izrada strateške procjene nadležni organ donosi odluku o nepreduzimanju izrade strateške procjene, koja sadrži podatke o:

- 1) vrsti plana i programa za koji se ne radi izvještaj o strateškoj procjeni;
- 2) razlozima za nepreduzimanje izrade strateške procjene;
- 3) kriterijumima na osnovu kojih je ocijenjeno da ne postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu;
- 4) druge relevantne podatke na osnovu kojih je odlučeno da se ne radi izvještaj o strateškoj procjeni.

Na bazi prethodno preduzetih koraka, može se donijeti konačna odluka o izradi strateške procjene uticaja za predmetni planski dokument. **Čak i jedan značajni negativni uticaj** je dovoljan da bi se radila strateška procjena za planski dokument. Obrnuto, za odluku o tome da

ne postoji potreba za izradom strateške procjene potrebno je da ne postoji ni jedan jedini značajni negativni uticaj.

Član 13a jasno definiše odgovornost za odluku o izradi strateške procjene. Odgovornost je na organu koji je nadležan za izradu planskog dokumenta. To uključuje vršenje neophodnih koraka na utvrđivanju potrebe za izradom strateške procjene, ako je to neophodno na osnovu člana 5(2) tačka 2, kao i izradu prijedloga odluke.

Međutim, zavisno od konačne odluke, odluka o potrebi izrade strateške procjene je sastavni dio odluke o pristupanju izradi planskog dokumenta i mora biti objavljena u „Službenom listu CG“ ili u „Službenom listu CG - Opštinski propisi“ (→ član 12(3)).

3.2 UTVRĐIVANJE DJELOKRUGA I DETALJNOSTI STRATEŠKE PROCJENE (“UTVRĐIVANJE OBIMA I SADRŽAJA IZVJEŠTAJA”)

Drugi važan korak svake strateške procjene uticaja je „utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja“. Svrha ove faze je da se opiše djelokrug i nivo detaljnosti procjene uticaja na životnu sredinu. Time se identifikuju pitanja vezana za životnu sredinu o kojima treba povesti računa prilikom donošenja odluke. Tako se ovom aktivnošću „definiše obim i sadržaj“ procjene uticaja na životnu sredinu. Ona se sprovodi u ranoj fazi postupka procjene, kako bi se nadležnom organu omogućilo da se koncentriše na značajne probleme životne sredine koje treba procijeniti i da se time izbjegne gubljenje vremena, novca i truda. **Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja je važan element u postupku strateške procjene!**

Ponekad je moguće u ovoj fazi identifikovati parametre životne sredine koji neće biti ugroženi planom, pa ih tako isključiti iz daljeg razmatranja kroz stratešku procjenu („isključivanje iz obima i sadržaja izvještaja“). U isto vrijeme, identifikuju se parametri koje treba procijeniti („uključivanje u obim i sadržaj“).

Nadležni organ za izradu planskog dokumenta je odgovoran za utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja. Moguće je odrediti eksterne eksperte da pomognu nadležnom organu, npr. u sakupljanju neophodnih dokumenata. U Zakonu o strateškoj procjeni uticaja se eksplicitno ne pominje, ali shodno dobroj praksi, moguće je angažovati eksterne eksperte koji će koordinirati kompletene aktivnosti u procesu utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja.

3.2.1 Učešće u postupku utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja

Pored učešća nadležnih i zainteresovanih organa i organizacija, i javnost treba pozvati na davanje komentara na prijedlog odluke o potrebi izrade strateške procjene, kao što je utvrđeno u članu 11 Zakona o strateškoj procjeni uticaja. Iako ovo podrazumijeva dodatne napore od strane nadležnog organa, postoje dobri razlozi da se dotična javnost uključi čak i u fazi utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja:

- prijedlozi javnosti mogu da se razmatraju prilično rano u postupku planiranja,
- mjerljivi sukobi interesa mogu se svesti na minimum ili čak razriješiti u veoma ranoj fazi postupka planiranja.

Sve izmjene i dopune planskih dokumenata usljed potencijalnih značajnih uticaja na životnu sredinu u kasnijoj fazi mnogo su skuplje od rješavanja sukoba u toku utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja. Zbog toga učešće javnosti treba shvatiti ozbiljno i ono se mora organizovati transparentno i otvoreno.

Učešće u ovoj fazi može se organizovati uz pomoć opštinskih ili nacionalnih vebajtova i internet platformi, kao što su platforme Aarhus centara.

Da bi se učešće u ovoj fazi sprovelo do kraja, dobra je praksa da se pripremi lista svih primljenih mišljenja, komentara, sugestija i primjedbi i da se označi da li su one prihvaćene ili ne. Ako ne mogu da budu prihvaćene, potrebno je dati kratko objašnjenje takve odluke. Ta lista se može priložiti uz prijedlog odluke u vidu dodatka.

3.2.2 Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni

Nadležni organ je obavezan da pripremi i dostavi sve neophodne informacije zainteresovanim organima i organizacijama kao što su:

- prijedlog polaznih postavki planskog dokumenta,
- prijedlog obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni,
- lista postojećih podataka (prethodna komunikacija sa zainteresovanim organima i organizacijama može biti od pomoći da se pribave svi postojeći podaci).

Način na koji se vrši utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja zavisi od kompleksnosti planskih uslova. U slučaju jednostavnih okolnosti, može biti dovoljan zahtjev u pismenoj formi. Neophodne informacije i dokumenti dostavljaju se nadležnim organima koji su tražili komentare na predloženi obim i sadržaj procjene.

U slučaju kompleksnijih planskih uslova i očekivanih značajnih uticaja, može biti zgodno organizovati još jedan ili više sastanaka na kojima će se procjene i mogući sukobi direktno razmatrati. Da bi se podstakla razmjena između planera i nadležnih organa, moguće je takođe objediniti sastanak za utvrđivanje obima i sadržaja procjene sa sastankom planerske grupe.

Dio priprema za utvrđivanje obima i sadržaja procjene čini sakupljanje postojećih podataka za različite predmete procjene uticaja na životnu sredinu. U toku utvrđivanja obima i sadržaja procjene, mora se procijeniti koje se „praznine u podacima“ mogu tolerisati, a koje se moraju popuniti daljim pregledima ili mjerenjima. Ukoliko prikupljanje dodatnih podataka iziskuje znatne troškove koji su neracionalni u odnosu na očekivane dodatne informacije, praznine u postojećim podacima mogu se prihvatiti i to treba navesti u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja.

3.2.3 Koraci u utvrđivanju obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni

1. Sakupljanje potrebnih dokumenata

izrada prijedloga za utvrđivanje obima i sadržaja procjene i dostavljanje nadležnim organima i organizacijama

2. Razmjena sa zainteresovanim organima i organizacijama koje su odgovorne za zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi kao i možda drugim nadležnim organima i organizacijama.

Posebno je važno razjasniti sljedeće aspekte:

- Koji podaci postoje, za koje su potrebna dodatna ispitivanja?
- Kako utvrditi granice oblasti za koju se radi procjena?
- Koje alternative postoje za koji planski aspekt?
- Da li je „tiering“ moguć i racionalan?
- Koja detaljnost procjene je neophodna za koji aspekt zaštite?
- Koja je metodologija procjene moguća i racionalna?
- Mogući su dogovori o dodatnim pitanjima, npr. o indikatorima, monitoringu.

3. Izrada konciznog izvještaja o utvrđenom obimu i sadržaju procjene, koji bi shodno članu 10 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, mogao istovremeno da bude prijedlog odluke (ili

programski zadatak za nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja) zato što sadržaj i detalji o procjeni već tu moraju da budu navedeni.

Odsustvo tačnih i stvarnih podataka u nekim oblastima moglo bi da ometa procjenu uticaja plana na životnu sredinu. Neophodno je postići saglasnost između dotičnih organa i organizacija i nadležnog organa kako bi se identifikovali mogući uticaji i pobrojali ciljevi zaštite životne sredine u vezi sa odsustvom podataka.

- Glavni izvori podataka i informacija su Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za zaštitu prirode i MONSTAT.
- Alternative izrađivač može da formuliše u kasnijim fazama strateške procjene i to mora da bude definisano u programskom zadatku.
- Izvještaj o utvrđenom obimu i sadržaju procjene najbolje je raditi u vidu tabele: institucija koja je dostavila komentar, sam komentar, rezultat razmatranja u procjeni, da ili ne - ako ne, zašto.

Šta kaže Zakon:

Sadržaj prijedloga odluke

Član 10

Prijedlog odluke o izradi strateške procjene iz člana 9 ovog zakona sadrži sljedeće:

- 1) vrstu plana i programa za koji se izrađuje izvještaj o strateškoj procjeni;
- 2) osnov za razvoj plana i programa u skladu sa članom 7 tačka 1 ovog zakona;
- 3) područje ili geografski obuhvat plana (nacionalna, regionalna, lokalna, manje površine) za koje se izrađuje plan i program;
- 4) prikaz pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu i programu koji će biti razmatrani;
- 5) razloge za vršenje strateške procjene i razloge za izostavljanje pojedinih pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu i programu iz strateške procjene;
- 6) obim i vrstu podataka koji se moraju uključiti u izvještaj o strateškoj procjeni;
- 7) način izbora i obaveze nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni (prijedlog metodologije, sastav stručnog tima, rok izrade i dr);
- 8) zainteresovane organe i organizacije i javnost i način njihovog učešća u postupku izrade i razmatranja izvještaja o strateškoj procjeni;
- 9) druge podatke od značaja za izradu izvještaja o strateškoj procjeni.

3.2.4 Pojedini elementi definisanja djelokruga

Opis pojedinih elemenata pri utvrđivanju obima i sadržaja procjene upućuje na podatke koje treba uključiti u prijedlog odluke (član 10 Zakona o strateškoj procjeni uticaja).

1. Vrsta planova ili programa za koje se izrađuje izvještaj o strateškoj procjeni uticaja

Kratak prikaz opštih informacija vezanih za plan treba da sadrži:

- pravni status plana, njegov rok važenja;
- kratak prikaz glavnih ciljeva i sadržaja plana;

- odnos sa drugim relevantnim planovima i programima, koji mogu da utiču na plan koji se ocjenjuje;
- mjesto planskog dokumenta u planskoj hijerarhiji.

2. Osnov za izradu plana ili programa u skladu sa članom 7, tačka 1 ovog Zakona

Član 7, tačka 1 Zakona o strateškoj procjeni uticaja definiše da plan može da priprema organ državne ili lokalne uprave i da ga usvaja Skupština ili Vlada Crne Gore odnosno skupština jedinice lokalne samouprave ili da može da se donosi na osnovu propisa. U tom smislu, formalni razlog za pristupanje izradi plana mora se navesti, tj. da li se to zahtijeva bilo kojim zakonom ili propisom, planovima ili programima višeg reda ili odlukom Skupštine ili Vlade Crne Gore ili skupštine jedinice lokalne samouprave.

Slika 4: Obuhvat strateške procjene „Detaljni prostorni plan za projekat izgradnje hidroelektrana na Morači“ (Nacrt završnog izvještaja, str.29)

Source: ArcMap Spatial Data, DSP (adapted) and COWI
Figure 2-6: Map of the Overall SEA Project Area

3. Površina ili geografski obuhvat plana (nacionalni, regionalni, lokalni, manje površine) za koji se radi plan ili program

Ukratko se definiše površina za koju se radi procjena uticaja na životnu sredinu. Preporučuje se da se priloži mapa date površine. Uticaji na životnu sredinu mogu da pogađaju lokacije izvan granica planske oblasti, odnosno uslovi i objekti izvan planske oblasti mogu da prouzrokuju uticaje na plansku oblast. Primjeri za ovo su izlivanja rijeka izvan planske oblasti ili industrijske emisije u blizini planske oblasti. Površina za koju se radi procjena može da bude šira od planske oblasti.

Primjer: U strateškoj procjeni za „Detaljni prostorni plan za projekat izgradnje hidroelektrana na Morači“, procjenjivan je uticaj regulisanja vodotoka i na Skadarsko jezero, što je izvan površine obuhvaćene detaljnim prostornim planom, ali čini „oblast uticaja“ (pogledati Sliku 4).

4. Pregled pitanja i problema u vezi sa životnom sredinom koje plan ili program treba da obrade

Sadržaj je kratak prikaz postojećih problema životne sredine i mogućih uticaja na površini koja može da utiče na plan ili da bude pod uticajem plana.

Pitanja i problemi u vezi sa životnom sredinom mogu se identifikovati popunjavanjem **Tabele 1** i precizirati popunjavanjem **Tabele 2** (Aneks III).

Značajni pozitivni ili negativni uticaji razmatraće se dalje u toku razrade strateške procjene dok manje značajni uticaji kao i oni koji ne ukazuju na značaj neće biti uključeni u dalji postupak strateške procjene.

Ako se za određeno pitanje zaštite životne sredine značaj uticaja ne može definitivno odrediti (zbog nedovoljnih podataka, nedovoljno znanja o određenim problemima itd.), preporučuje se da se to pitanje razmotri u prijedlogu odluke uz napomenu da će konačni značaj uticaja biti određen tokom izrade strateške procjene, kada bude na raspolaganju više detaljnijih podataka.

5. Razlozi za izradu strateške procjene i razlozi za izostavljanje određenih pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu ili programu iz nje

Kriterijum br. 4 naveden u članu 13 tačka 1 opisuje moguće razloge za izradu strateške procjene. Kriterijumi koji su relevantni za dati plan moraju se navesti.

Moraju se navesti razlozi za izostavljanje određenih pitanja i problema vezanih za životnu sredinu iz plana. Na primjer, neka pitanja se mogu izostaviti ako su razmatrana u izvještajima o strateškoj procjeni uticaja vezano za planove višeg ili nižeg reda („tiering“, odnosno uređenje/razdvajanje po redovima).

6. Obim i vrsta podataka koje treba uključiti u stratešku procjenu

Obim i vrsta podataka zavise od vrste plana. Prostorni plan koji se odnosi na cijelu zemlju mora biti agregatnijeg karaktera nego planovi koji se odnose na određenu manju površinu.

Ako određenih podataka nema (npr. o flori ili fauni, vazduhu ili zagađenju vode, mora se donijeti odluka da li je neophodno raditi snimanje i mapiranje i da li je taj finansijski trošak prihvatljiv ili se odsustvo tih informacija može tolerisati.

Digresija: „Tiering“

Važan instrument pomoću kojeg procjena uticaja može da se ograniči na ono što je apsolutno neophodno je „tiering“. On znači da treba provjeriti na kojem planskom nivou se procjena uticaja na određena pitanja životne sredine može najbolje uraditi. Na taj način se izbjegava višestruka procjena istih uticaja.

„Tiering“ je važan element utvrđivanja obima i sadržaja procjene!

Posmatranje nivoa takođe znači da se procjena određenih aspekata pomjeri na procjenu koja se radi za planove nižeg ranga odnosno na procjenu uticaja na životnu sredinu (EIA) koja se radi za projekte. Što je niži nivo planova, to će biti veća detaljnost odgovarajuće strateške procjene (SEA); kada je riječ o EIA koja se radi za projekte, ona je i onako najdetaljnija. Ako je poznato da će se određeni aspekti ponovo pojaviti u detaljnijem vidu u planovima nižeg reda, odnosno u investicionim projektima, konačna procjena može da se ostavi za otvaranje strateške procjene na osnovu toga što će procjena biti detaljnija u okviru razrade plana nižeg reda odnosno projekta. Na taj način je strateška procjena lakša i doprinosi uštedi na troškovima. O mogućnostima „tieringa“ treba takođe razgovarati sa stručnjacima iz dotičnih organa i organizacija u okviru utvrđivanja obima i sadržaja procjene.

„Tiering“ je moguć kako ka višem, tako i ka nižem nivou planske hijerarhije.

Na primjer: U planovima višeg nivoa alternative za određene stambene ili industrijske lokacije često su već procijenjene. U tim slučajevima može da se otkaže utvrđivanje i procjena alternativa na nivou detaljnog urbanističkog plana i dovoljno je uputiti na prostorno urbanistički plan lokalne samouprave.

Ako je u toku izrade strateške procjene za planski dokument višeg planskog nivoa vršena procjena svih pitanja životne sredine, možda je moguće u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja za taj plan navesti koja pitanja treba procijeniti i u kojoj mjeri na nižem planskom nivou. Ovo je opravdano ako je izvještaj o strateškoj procjeni uticaja za plan višeg reda ažuran i dobrog kvaliteta.

7. Metod izbora i obaveze nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja (predložena metodologija, sastav stručnog tima, rok za izradu itd.)

Obaveze nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni prikazane su detaljno u programskom zadatku (vidjeti Poglavlje 3.3.1). Važno je da svi aspekti budu uključeni u programski zadatak, kako oni koji se formalno zahtijevaju, tako i oni koji su razmatrani i definisani u okviru definisanja sadržaja i nivoa detaljnosti strateške procjene.

Da bi se osigurala transparentnost, treba primijeniti tenderski postupak za izbor nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja. Tenderski postupak mora biti dokumentaovan.

8. Zainteresovani organi i organizacije i zainteresovana javnost i postupak za njihovo učešće u procesu izrade i razmatranja izvještaja o strateškoj procjeni uticaja

Generalno, postupak učešća je detaljno opisan u članovima 17–20 Zakona o strateškoj procjeni uticaja.

Važno je već u fazi izrade prijedloga odluke obratiti pažnju na moguće konflikte. U prijedlog odluke (tj. u programskom zadatku za izbor nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja) treba unijeti što više detalja o postupku učešća.

9. Drugi podaci koji su relevantni za razradu izvještaja o strateškoj procjeni uticaja

U Evropi je uobičajeno da sljedeće sažete informacije budu dio aktivnosti utvrđivanja obima i sadržaja:

- spisak izvora polaznih podataka o životnoj sredini uključujući navođenje podataka koji nedostaju;
- spisak relevantnih ciljeva i indikatora zaštite životne sredine (koji su navedeni u obavezujućim nacionalnim i međunarodnim aktima);
- razumne alternative;
- izbjegavanje, ublažavanje ili kompenziranje negativnih uticaja na životnu sredinu;
- metod procjene;
- monitoring.

Izvor polaznih podataka o životnoj sredini

Da bi se povećala efektivnost procjene, nosiocu izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja je korisno da dobije spisak o tome gdje se mogu pronaći podaci i informacije potrebne za procjenu i za formulisanje izvještaja. Vrlo često organi i organizacije raspolažu pregledima, dokumentima, statističkim podacima itd. koji su relevantni. U suprotnom je potrebno izložiti se dodatnim troškovima radi daljeg ispitivanja i mogućih pregleda.

Glavni izvori podataka i informacija su Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za zaštitu prirode i MONSTAT.

Digresija: Opšti i posebni ciljevi

Najveći broj opštih ciljeva je definisan za planske dokumente višeg planskog reda odnosno za nacionalne strategije i programe, pa čak i zakone. Posebni ciljevi vezani su za posebne uslove predloženog planskog dokumenta, za objekte i uslove životne sredine u planskoj oblasti, namjenu lokacija u toj oblasti i slično.

Definisanje posebnih ciljeva je potrebno da bi se doprinijelo ostvarivanju opštih ciljeva kod pojedinačnih pitanja zaštite. Posebni ciljevi strateške procjene su konkretni i djelimično kvantifikovani i njihovo razmatranje i ostvarenje predstavlja osnov za uspješno postizanje opštih ciljeva.

Posebni ciljevi strateške procjene čine metodološku skalu pomoću koje se prije svega mogu provjeriti uticaji predloženog planskog pristupa i rješenja. Njihovo razmatranje stvara jasnu sliku o značajnim uticajima realizacije plana na životnu sredinu. Samo na taj način se mogu donositi odluke bitne za zaštitu životne sredine i za realizaciju principa održivog razvoja.

Ciljevi zaštite životne sredine

U okviru utvrđivanja obima i sadržaja procjene, mogu se utvrditi relevantni ciljevi zaštite životne sredine. Ciljevi se moraju prilagođavati odgovarajućem nivou planskog dokumenta. Većina tih ciljeva je već navedena u planovima višeg reda i u nacionalnim strategijama. U slučajevima kada nema adekvatnih ciljeva, dovoljno je definisati svoje, posebne ciljeve za plansku oblast.

Ciljevi zaštite životne sredine su definisani u međunarodnim konvencijama, strategijama i sporazumima koje je Crna Gora potpisala i koji su stoga za zemlju obavezni, u nacionalnim

strategijama, master planovima, idejnim projektima, zakonima itd. kao i u pravnim aktima opština na koje se određeni plan odnosi.

Zadatak je stručnjaka iz zainteresovanih organa i organizacija (član 11 Zakona o strateškoj procjeni uticaja) da organu nadležnom za izradu plana dostave relevantne obavezujuće ciljeve kada je riječ o zaštiti životne sredine. Taj organ mora da ih koristi kao osnov za utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja procjene uticaja, u pogledu karakteristika, ciljeva i prostorne dimenzije predviđenog plana. Ciljeve zaštite životne sredine treba utvrditi prilikom izrade odluke o pristupanju strateškoj procjeni.

Važno je odabrati pitanja kojima se plan bavi i koja treba da budu ispitana u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja. Direktiva EU o strateškoj procjeni uticaja zahtijeva samo da se identifikuju ciljevi koji su relevantni za plan. Prema tome, neophodno je sprovesti postupak selekcije. Ciljeve treba prilagoditi lokalnim okolnostima onoliko koliko je neophodno.

Indikatori

Indikatori se mogu lako izvesti iz definisanih ciljeva zaštite životne sredine. Njih treba prilagoditi podacima koji već postoje ili koji se mogu relativno lako prikupiti. Kvantifikovanjem indikatora može se jednostavno izmjeriti da li su (posebni) ciljevi postignuti i da li se granične, odnosno kritične vrijednosti mogu zadržati.

Na osnovu ciljeva i indikatora korisno je formulisati specifična 'pitanja – smjernice u vršenju procjene' koja su odraz karakterističnih uslova prostornog plana koji je u pripremi. Ta pitanja – smjernice pomažu da se procjena fokusira na ono što je bitno imajući u vidu posebnosti planske zone i istovremeno poštujući relevantne ciljeve u vezi sa životnom sredinom.

Alternativna rješenja

Definisanje i procjena alternativnih rješenja je težišni element strateške procjene uticaja. Razmatranje alternativnih rješenja treba da bude ugrađeno u planski proces što je moguće ranije. Alternative moraju da budu razumne, izvodljive i treba da budu prilagođene geografskim uslovima planske oblasti kao i ciljevima plana. Obavezno je razmatranje „nultog scenarija“ tj. nesprovođenja plana.

Prve sugestije mogućih alternativa mogu se uzeti u obzir u toku postupka utvrđivanja obima i sadržaja procjene. Ali cijeli postupak strateške procjene mora biti uvijek otvoren za uključivanje razmatranja novih razumnih alternativa.

Digresija: Alternativna rješenja

Član 5 Direktive o SEA podrazumijeva da se prilikom izrade izvještaja o životnoj sredini, utvrde, opišu i procijene mogući značajni uticaji realizacije plana ili programa na životnu sredinu, kao i razumna alternativna rješenja, imajući u vidu ciljeve i geografske aspekte planova. Jedan aspekt utvrđivanja obima i sadržaja procjene je – kao što je već pomenuto – odrediti šta zapravo treba procjenjivati. Ovo uključuje i razmatrana alternativna rješenja koja imaju centralno mjesto u procjeni uticaja planova na životnu sredinu. Utvrđivanje i poređenje alternativnih rješenja predstavlja ključne aspekte strateške procjene uticaja na životnu sredinu. Procjena alternativnih rješenja (koja se nazivaju i varijantna rješenja) smatra se „srcem“ postupka procjene. Izrada i poređenje alternativa omogućava donosiocu odluke da odredi kako da postigne strateške ciljeve uz najmanju cijenu (socijalnu/ekonomsku/za životnu sredinu) i uz najveću dobit: u principu postavlja se pitanje: "Da li je ovo najbolja strategija koju možemo imati?" Naravno, optimizacija planskih

alternativa takođe doprinosi redukovanju uloženog truda zato što planske greške mogu da dovedu do dodatnog truda i troškova usljed adaptacija, naknadnih poboljšanja ili isto tako uticaja na životnu sredinu. (Sommer 2005)

Izbjegavanje, ublažavanje ili kompenziranje negativnih uticaja na životnu sredinu

Ako mjere za izbjegavanje, ublažavanje ili kompenziranje negativnih uticaja na životnu sredinu, kao i mjere za jačanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu mogu da se predvide, njihovo definisanje i označavanje je takođe dio utvrđivanja obima i sadržaja.

Metodologija procjene

Ni u evropskoj Direktivi o strateškoj procjeni uticaja, ni u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja se ne propisuje određenja metodologija za procjenu. Za identifikovanje najpodesnije metodologije, važno je razmotriti postojeće stanje stvari. Definisana metodologija mora biti poznata i prihvaćena među stručnjacima. Slično kao kod posebnih ciljeva, metodologija procjene mora se odabrati i prilagoditi određenom slučaju. Opšta metodologija ne odražava stvarne potrebe i ograničenja.

Monitoring

U posljednjem dijelu faze utvrđivanja obima i sadržaja, mogu se razmatrati ideje o monitoringu očekivanih značajnih uticaja i dati preporuke koje treba razmarati prilikom pripreme izvještaja o strateškoj procjeni uticaja.

Primjer 1: Metodologija procjene (sveobuhvatna prezentacija)

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja za plan uređenja prostora Opštine Nidda (Njemačka)

“Metodologija za određivanje i procjenu uticaja u toku procjene životne sredine regulisana je aneksima Zakona o prostornom planiranju. Prema tome, šema procjene u cilju formiranja osnova za vršenje procjene obezbjeđuje se obuhvatanjem popisa sadašnjeg stanja, prognoze razvoja, ocjene mjera za izbjegavanje, ublažavanje i kompenzaciju.”

Izvor: Planungsgruppe Natur und Landschaft (2007): Flächennutzungsplan der Stadt Nidda - Umweltbericht; str. 11

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja u urbanističkoj praksi (Njemačka)

“Procjena se radi u tekstualno-argumentativnoj formi. Na taj način se može napraviti razlika između tri stepena: niska, srednja i visoka relevantnost.”

Izvor: Bayerisches Staatsministerium des Innern, Oberste Baubehörde (2007): Der Umweltbericht in der Praxis, Leitfaden zur Umweltprüfung in der Bauleitplanung; str. 13

Primjer 2: Prijedlog odluke

Pošto je utvrđivanje obima i sadržaja vezano za prijedlog odluke za vršenje SEA, a u tom trenutku nema raspoloživih detaljnijih informacija o planskom pristupu i pojedinim planskim rješenjima, preporučljivo je razmotriti “dopunsko utvrđivanje obima i sadržaja”, koje treba raditi kada bude dostupan prednacrt planskog dokumenta. Sve kritične aspekte kao što su

- relevantni ciljevi u pogledu životne sredine, indikatori i indikativna pitanja – smjernice,
- potrebni i raspoloživi podaci i, u slučaju da se do njih ne može doći, opcije za snimanje stanja,
- alternative za sva relevantna planska rješenja,
- potrebe i mogućnosti za upućivanje procjene na drugi planski nivo,
- oblast koju treba obuhvatiti,
- konsultacije i razmjena,
- sistem monitoringa,

treba još jednom razjasniti u svjetlu informacija iz pred-nacrta.

Ovo dodatno utvrđivanje obima i sadržaja može se raditi u formi sastanaka, po mogućnosti zajedno sa nosiocem izrade plana. Rezultate treba priložiti uz programski zadatak za nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja, ako je to zakonski moguće.

3.3 IZRADA IZVJEŠTAJA O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja je ključni dokument u kome se iznose predviđeni uticaji nacrtu plana ili programa na životnu sredinu, uključujući razumne alternative, u formi koja je pogodna za konsultacije sa javnošću i za korišćenje od strane donosilaca odluka. Izrada Izvještaja SEA i ugradnja faktora vezanih za životnu sredinu u izradu planskog dokumenta, predstavljaju jedan iterativni proces koji treba da doprinese održivijim rješenjima u donošenju odluka.

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja je poseban dokument koji sadrži sve informacije o uslovima životne sredine u planskoj oblasti i procjenu potencijalnih značajnih uticaja. Pored toga, on sadrži preporuke o tome kako se negativni uticaji mogu izbjeći ili ublažiti, a pozitivni pojačati. Konačno, izvještaj o strateškoj procjeni uticaja sadrži preporuke za monitoring stvarnih uticaja na životnu sredinu i naznake o tome kako da se poboljša baza podataka.

Dužina i sadržaj izvještaja o strateškoj procjeni uticaja treba da budu srazmjerni planu koji je predmet strateške procjene. Ona u svakom slučaju ne treba da bude suviše detaljna. Dodatne informacije mogu se obezbijediti putem aneksa. Izvještaj treba da bude napisan tako da može biti razumljiv za opštu javnost. Mape i grafikoni koji su dio izvještaja mogu biti korisni u razumijevanju veličine i karaktera obuhvaćene oblasti, trendova po pitanju stanja životne sredine itd. Informacije sakupljene u fazi odlučivanja o potrebi izrade i definisanja djelokruga strateške procjene mogu olakšati ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni uticaja.

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja je dokument za javne konsultacije koji će vjerovatno biti interesantan širem krugu čitalaca: donosiocima odluka, različitim organima, nevladinim organizacijama, pojedinim ekspertima, zainteresovanim grupama javnosti. On treba da bude izrađen imajući na umu taj raspon korisnika. Pored razmišljanja o tehničkim, zakonski

propisanim zahtjevima, izvještaj o strateškoj procjeni uticaja mora da ispuni više kriterijuma koji ukazuju na kvalitet i korist od dokumenta:

- usklađenost sa programskim zadatkom;
- dobro uređena struktura (sadržaj);
- jasan i koncizan tekst;
- korišćenje tabela i grafičkih elemenata;
- ocjena kao veza između nacrtu planskog dokumenta i izvještaja o životnoj sredini;
- obuhvaćenost svih kritičnih pitanja.

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja se radi kroz jedan iterativni postupak koji je povezan sa postupkom izrade planskog dokumenta: nalazi do kojih se došlo iz izvještaja o životnoj sredini treba da utiču na postupak izrade plana u smislu svođenja na minimum negativnih uticaja i sprovođenja mjera za ublažavanje uticaja na životnu sredinu.

3.3.1 Nosilac izrade izvještaja o strateškoj procjeni

Član 16 (2) jasno definiše da izvještaj o strateškoj procjeni uticaja može da radi samo kompanija ili preduzetnik koji je zvanično registrovan.

Važan aspekt je propisan u stavu 5. ovog člana: pravno lice ili preduzetnik koji učestvuje u izradi planova ne može da učestvuje u izradi izvještaja o strateškoj procjeni! Ovim se svodi na minimum potencijalni sukob interesa. Pa ipak, nadležni organ mora da povede računa da između obrađivača plana i nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja postoji kritična distanca.

U izboru nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja, presudni zadatak je izrada programskog zadatka u kome će se opisati zadaci i obim procjene. Dobro definisan programski zadatak može se lako koristiti kao kontrolna lista za ocjenu kvaliteta dostavljenog izvještaja. U izvještaju o strateškoj procjeni uticaja moraju biti razmotreni svi zahtjevi i odredbe navedene u programskom zadatku.

Šta kaže Zakon:

Nosilac izrade izvještaja

Član 16

Organ nadležan za pripremu plana i programa odlučuje o izboru nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni.

Nosilac izrade izvještaja iz stava 1 ovog člana može biti domaće ili strano pravno lice ili preduzetnik registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata (u daljem tekstu: CRPS), odnosno u odgovarajućem registru nadležnog organa matične države stranog pravnog lica ili preduzetnika, za obavljanje poslova izrade planskih dokumenata, studija i analiza uticaja na životnu sredinu.

Pravno lice ili preduzetnik iz stava 2 ovog člana za izradu strateške procjene, odnosno izvještaja o strateškoj procjeni mora obrazovati multidisciplinarni tim sastavljen od stručnih lica kvalifikovanih za analizu svakog elementa izvještaja o strateškoj procjeni.

Stručno lice iz stava 3 ovog člana kvalifikovano je za izradu strateške procjene, odnosno izvještaja o strateškoj procjeni ako ima visoku stručnu spremu odgovarajućeg smjera i najmanje pet godina rada u struci, stručne reference, odnosno učešće u izradi najmanje dva izvještaja o uticaju plana i programa na životnu sredinu koji su realizovani.

Stručno lice iz stava 3 ovog člana ne može biti lice za koje organ nadležan za pripremu plana i programa utvrdi da je zaposleno u nekom od zainteresovanih organa i organizacija iz člana 10 tačka 8 ovog zakona.

Pravno lice ili preduzetnik koji učestvuje u izradi plana i programa ne može učestvovati u izradi izvještaja o strateškoj procjeni.

Digresija: Programski zadatak

Generalno, programski zadaci predstavljaju osnov za izradu Izvještaja o procjeni kao i za ocjenu dostavljenog izvještaja. Svi pojedinačni okvirni uslovi i poseban kontekst procjene uticaja moraju biti razjašnjeni u programskom zadatku. Takođe treba definisati veze između izrade plana i izrade izvještaja o procjeni uticaja. Zato je neizbježno uložiti znatan trud u pripremu programskog zadatka koji će biti konzistentan, razumljiv u smislu obaveza koje treba ispuniti i koji će odražavati zahtjeve određene situacije vezane za određeni plan.

Programski zadatak ne treba da bude napravljen tako da samo ispuni zakonsku obavezu. Osim formulisanja detalja koji predstavljaju pravni osnov, programski zadatak predstavlja osnov za propisivanje neophodnog posebnog postupka strateške procjene uticaja. **Nadležni organ mora da koristi programski zadatak kao instrument za orijentaciju i upravljanje.**

Kao što je već pomenuto, plan i izvještaj o procjeni uticaja moraju raditi različita stručna lica sa kojima se sklapa ugovor. To zahtijeva detaljno propisan proces kroz koji obje procedure (izrada plana i izrada izvještaja o procjeni uticaja) moraju da se povežu i da se ukaže na korake koji predstavljaju zajedničke aktivnosti.

Pored toga, nadležni organ može takođe da uključi pitanja od posebnog interesa. Ti interesi mogu da se odnose, na primjer, na stavljanje naglaska na probleme monitoringa, raspoloživost odnosno pristupačnost neophodnih informacija i podataka i preporuke za poboljšanje, ili potrebe za sprovođenjem konsultacija i učešća javnosti. To se takođe može odnositi na posebne zahtjeve za koordinacijom sa nosiocem izrade prostornog plana. Obično se proširenje programskih zadataka za takve posebne teme radi u saglasnosti sa nadležnim organom za zaštitu životne sredine.

Šta kaže Zakon:

Obim i sadržaj izvještaja o strateškoj procjeni

Član 15

Izvještaj o strateškoj procjeni sadrži podatke kojima se opisuju i procjenjuju mogući značajni uticaji na životnu sredinu do kojih može doći realizacijom plana i programa, kao i razmatrana varijantna rješenja, uz vođenje računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana i programa, u obimu utvrđenom odlukom iz člana 10 ovog zakona.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, izvještaj o strateškoj procjeni sadrži i sljedeće podatke:

- 1) kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana ili programa i odnos prema drugim planovima i programima;
- 2) opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ili program ne realizuju;
- 3) identifikaciju područja za koja postoji mogućnost da budu izložene značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima;
- 4) postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom ili programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;
- 5) opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i program i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;
- 6) moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;
- 7) mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija plana ili programa;
- 8) pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana i programa sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);
- 9) prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;
- 10) opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku i nakon realizacije plana ili programa (monitoring);
- 11) zaključke do kojih se došlo tokom izrade izvještaja o strateškoj procjeni predstavljene na način razumljiv javnosti;
- 12) rezime.

3.3.2 Izrada pojedinih djelova Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja

Naznake koje slijede odnose se na odredbe iz Zakona o strateškoj procjeni uticaja. Njihov cilj je da posluže kao orijentir i pomoć u izradi izvještaja.

a) Kratki pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana ili programa i odnos prema drugim planovima i programima (→ član 15 tačka 1)

Kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana treba da pruži koncizan i precizan prikaz plana za eksterno lice. Opis treba svesti na glavne karakteristike plana uz ukazivanje na puni opis plana ili, ako postoji, na izvod iz plana na internetu.

U ovom poglavlju treba da budu obrađeni sljedeći aspekti:

- pravni status plana, period na koji se on odnosi i geografski obuhvat;
- stepen u kojem su u njega ugrađeni strateški ciljevi iz planova višeg reda;
- njegovi glavni ciljevi i strateški pristup (ne ciljevi vezani za životnu sredinu!);
- razmjere, vrsta i lokacija značajne izgradnje koja je predviđena u toj oblasti u toku perioda važenja plana;
- odnos prema drugim planovima u tom području.

b) Opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja ukoliko plan ili program ne realizuju (→ Član 15 tačka 2)

Opis postojećeg stanja životne sredine

U ovom dijelu su potrebne sve informacije o **relevantnim aspektima** postojećeg stanja životne sredine. To je neophodno da bi se razumjelo kako bi plan mogao značajno da utiče na životnu sredinu u datoj oblasti. Ovim informacijama se mora opisati trenutno stanje životne sredine, što znači da one moraju biti što ažurnije.

Radi koncentrisanja na što preciznijem prezentiranju, treba razmatrati samo one podatke i činjenice koje su relevantne za ono što se predlaže planom.

Podaci se mogu prezentirati u formi teksta, mapa (npr. za oblasti od posebnog značaja za životnu sredinu, mape buke itd.), grafikona (npr. za trendove u kvalitetu atmosferskog vazduha), tabela ili u kombinaciji navedenih sredstava. Koja vrsta opisa će biti odabrana zavisi od određenog pitanja. Takođe je moguće da kvalitativni opis više odgovara datoj situaciji nego prezentiranje kvantitativnih podataka. Npr. postoji mogućnost da su kvalitativne informacije adekvatnije kod pitanja vezanih za pejzaže.

Bilo bi korisno uključiti kratku analizu pouzdanosti i potpunosti sakupljenih podataka. To može biti u formi tabele, spiska ili teksta.

Potencijalni razvoj ako plan ne bude realizovan (nulta alternativa)

Opis vjerovatne evolucije (trenda) relevantnih aspekata bez realizacije plana je važan kao referentni okvir za procjenu plana. Ovaj zahtjev treba posmatrati kao nešto što odgovara tzv. nultoj alternativi. Opis evolucije treba da obuhvati približno isti vremenski horizont kao što je predviđeno za realizaciju plana. Efekti drugih planova koji su već usvojeni, ili donesenih odluka koje bi mogle uticati na datu oblast takođe treba da budu razmotreni u tom smislu onoliko koliko je to praktično moguće.

Nulta alternativa nije nijedna od „razumnih“ alternativa, koju bi trebalo razvijati i ocjenjivati zajedno sa planom!

---

c) Identifikovanje područja u koje postoji mogućnosti da budu izložene značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima (→ član 15 tačka 3)

Pažnja je usmjerena na oblasti koje su od posebnog interesa za procjenu uticaja, tj. na oblasti koje će vjerovatno biti izložene značajnom uticaju plana. Opis karakteristika životne sredine tih oblasti mora se dati u ovom dijelu izvještaja. Primjereno je opisati karakteristike životne sredine pozivanjem na utvrđena pitanja i identifikovane posebne ciljeve zaštite životne sredine koji su prihvaćeni u toku postupka utvrđivanja sadržaja i obima procjene.

Područje strateške procjene može se proširiti izvan područja obuhvaćenim planom, ako postoji vjerovatnoća da će doći do uticaja šire zone (npr. do promjene u obimu saobraćaja) ili ako se mogu očekivati prekogranični uticaji. Data oblast se definiše u toku faze utvrđivanja sadržaja i obima procjene i utvrđena je u programskom zadatku.

Primjeri karakteristika su:

- Oblast je posebno osjetljiva ili ranjiva na zagađenje!
- Oblast nosi početni nivo zagađenja!
- Oblast ima visoku vrijednost u pogledu biodiverziteta!
- Oblast je gusto naseljena; puno ljudi će biti pogođeno saobraćajnom bukom!

Treba primijetiti da se takve oblasti takođe mogu pronaći i izvan oblasti koja je obuhvaćena planom!

Kao kod opisa postojećeg stanja, podaci se moraju prezentirati u vidu konciznog teksta, mapa (npr. za oblasti od posebnog interesovanja, mape buke itd.), grafikona (npr. za trendove u kvalitetu atmosferskog vazduha) i tabela ili u kombinaciji pomenutih sredstava. Korišćenje adekvatnog načina prezentacije ili kombinacije načina zavisi od određenog pitanja i od raspoloživosti podataka. Utvrđivanje karakteristika životne sredine zasniva se na kvantitativnim podacima i /ili kvalitativnim informacijama. Treba primijeniti ono što se čini najadekvatnijim. Nema zlatnog pravila!

Šire tabele sa podacima treba dati u vidu aneksa kako bi se obezbijedila jasna struktura i preglednost izvještaja o strateškoj procjeni uticaja.

Tekst takođe treba da uključuje informacije o pouzdanosti i potpunosti podataka kao i o mogućim prazninama u podacima.

d) Postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom ili programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro. (→ Član 15 tačka 4)

Cilj ovog dijela izvještaja o strateškoj procjeni uticaja je da pruži opis i objašnjenje o tome na koji način će postojeći problemi životne sredine uticati na plan ili kako će plan uticati na njih i da li postoji mogućnost da plan oteža, umanju ili na bilo koji drugi način utiče na postojeće probleme životne sredine. Od značaja mogu biti i vjerovatni značajni uticaji plana, kao i uticaji koji nijesu značajni, a koji u kombinaciji sa postojećim problemima životne sredine mogu da izazovu značajne uticaje.

U ovom dijelu nije potrebno davati detaljan opis pojedinačnih uticaja; to je opšti opis na bazi strateške orijentacije plana.

e) Opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i program i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme (→ član 15 tačka 5)

Ciljevi formulisani na međunarodnom i na nivou EU su često ugrađeni i utvrđeni u nacionalnim zakonima, strategijama, programima ili planovima i predstavljaju dopunu autentičnih nacionalnih ciljeva. U većini slučajeva, dovoljno je pozvati se na te nacionalne akte koji sadrže ciljeve zaštite životne sredine.

Ciljeve zaštite životne sredine treba objediniti prilikom izrade odluke o pristupanju izradi strateške procjene. Važno je odabrati ona pitanja koja se obrađuju u planu i koja su značajna za datu oblast. Njih treba ispitivati u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja. Važno je razumjeti da je potrebno da se identifikuju samo oni ciljevi koji su relevantni za plan. Prema tome, potrebno je izvršiti detaljnu selekciju. Ciljeve treba prilagoditi lokalnim okolnostima prema potrebama.

Cilj je konstatacija o onome što se namjerava, uz navođenje željenog pravca!

Kao što je opisano u poglavlju 3.2.4, pitanja koja će biti smjernice u vršenju procjene mogu se izvući iz ciljeva i pratećih indikatora.

Primjer 3: Ciljevi zaštite životne sredine

Primjeri ciljeva zaštite životne sredine

Biodiverzitet, fauna i flora:

- Sačuvati diverzitet staništa i zaštićenih vrsta
- Zaštititi morsku sredinu i promovisati strategije integralnog upravljanja priobalnim područjem

Stanovništvo:

- Poboljšati kvalitet života ljudi na osnovu stambenog, radnog i rekreativnog ambijenta visokog kvaliteta i uz obrasce održivog prevoza

Zdravlje ljudi:

- Svesti na minimum buku, vibracije i emisije iz saobraćaja, industrijskih procesa i rudarske industrije

Zemljište (uključujući rude):

- Održati kvalitet zemljišta
- Dati prednost novoj upotrebi izgrađenih objekata, a ne izgradnji novih
- Svesti na minimum potrošnju neobnovljivog pijeska, šljunka i stijena
- Svesti na minimum količinu otpada na deponijama

Vode:

- Zaštititi i poboljšati stanje vodnih ekosistema i, u pogledu potrebne vode, kopnenih ekosistema i močvara koje direktno zavise od vodnih ekosistema
- Promovisati održivo korišćenje voda na osnovu dugoročne zaštite raspoloživih vodnih resursa
- Smanjiti postepeno ispuštanje materija koje zagađuju vode
- Ublažiti efekte poplava i suša.

(Vlada Irske 2004)

f) Moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora (→ član 15 tačka 6)

U izvještaju o strateškoj procjeni uticaja moraju se procijeniti svi potencijalni značajni uticaji koje mogu prouzrokovati planska rješenja ili kvalifikovana alternativna rješenja na razmatrana pitanja životne sredine. Vjerovatni značajni uticaji na životnu sredinu utvrđuju se u toku faze utvrđivanja sadržaja i obima procjene i definišu se u „odluci o izradi strateške procjene uticaja“. Takođe, procjena mora da odgovara faktorima koji su navedeni u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja: vazduh, voda i more, zemljište, klima i klimatske promjene, jonizujuće i nejonizujuće zračenje, buka i vibracija, biljni i životinjski svijet, staništa i biodiverzitet, zaštićena prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje čovjeka, gradovi i druga naselja, kulturna baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti, druge prirodne i stvorene vrijednosti (član 13 tačka 1b Zakona o strateškoj procjeni uticaja).

Mjere ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama postaju sve značajnije. **Zbog toga, ove aspekte sve više treba uzimati u obzir!**

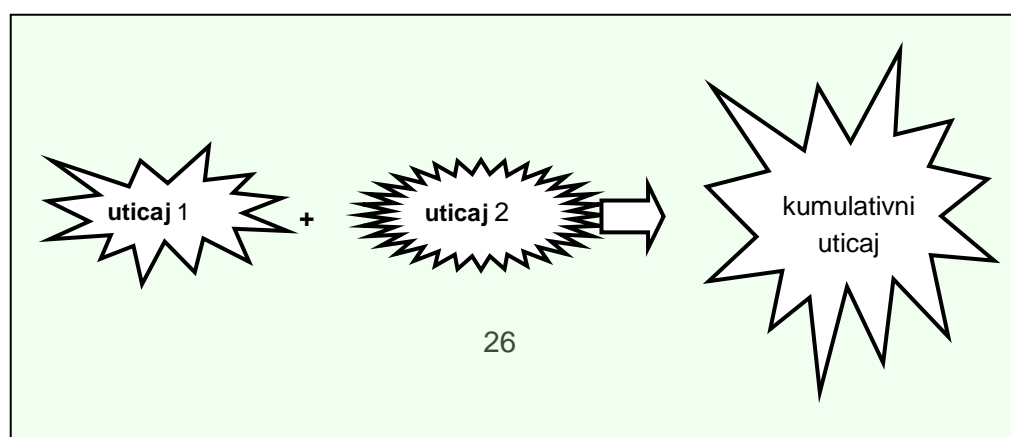
Opis odnosa između ovih pitanja je od ključnog značaja jer on ukazuje na druge i ozbiljnije značajne uticaje nego što su oni koji nastaju iz izolovane procjene samo jednog faktora. Npr. značajni uticaji na vazduh i klimatske faktore mogu da prouzrokuju značajne negativne uticaje na biljni i životinjski svijet i biodiverzitet.

Opis pozitivnih efekata je od ključnog značaja da bi se ukazalo na doprinos plana zaštiti životne sredine i održivom razvoju.

Za prezentaciju detaljnih deduktivnih zaključaka i utvrđivanje preporuka, neophodno je pružiti različit pogled na sve aspekte i prateće pojave pojedinih elemenata (direktne i indirektne uticaje). Npr, predviđeno proširivanje zona za stanovanje ili poslovnih zona može da doprinese većoj zagađenosti vazduha što utiče na lokalne i globalne klimatske promjene, a isti efekat može da ima i predložena saobraćajna infrastruktura (različiti izduvni gasovi, zatvaranje zemljišta koje prouzrokuje reflektovanje sunčanih zraka). Ali, proširenje zona za stanovanje i stambenih zona takođe utiče na pojavu saobraćaja koji negativno utiče na kvaliteta vazduha. Te kompleksne odnose treba objasniti i razmotriti u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja da bi se u potpunosti objasnili uticaji koji će se izvršiti na različite elemente životne sredine u slučaju da plan bude realizovan.

Uticaj na životnu sredinu obično može biti različite vrste. Postoje kratkoročni uticaji, reverzibilni uticaji, privremeni uticaji, sinergetski i kumulativni uticaji (vidjeti, Digresija: Vrste uticaja na životnu sredinu).

Slika 5: Grafički prikaz kumulativnih uticaja

Neki uticaji su već ocijenjeni u izvještajima o strateškoj procjeni uticaja koji se odnose na planske dokumente višeg reda. Ukoliko procjena uticaja nije rađena dosta dugo, a ima se utisak da su njeni rezultati još uvijek tačni i razumni, to se može napomenuti uz naznaku da su ti uticaji već procijenjeni (treba navesti rezultate). Takođe, neki uticaji mogu biti predmet detaljnijih projekata ili programa ili investicionog planiranja koje će tek da uslijedi i biće iscrpnije procjenjivani na bazi detaljnijih informacija (→ "tiering"). Trud koji je potreban za procjenu uticaja za dati planski dokument tada se može smanjiti.

Rezultati procjene uticaja mogu se prezentirati u formi matrice, u kojoj se navode razvojni ciljevi i mjere iz plana kao i sve povezane alternative na jednoj strani, i različita pitanja životne sredine (zemljište, biodiverzitet i slično) na drugoj strani. Takođe je moguće razmatrati potencijalne uticaje na životnu sredinu u tekstualno-argumentativnoj formi.

Primjer 41: Tekstualno-dokazna procjena

Primjer tekstualno-dokaznog prezentovanja u Izvještaju o strateškoj procjeni uticaja za urbanistički plan

2. Prezentiranje postojećeg stanja, opis i procjena uticaja na životnu sredinu uključujući prognozu u toku realizacije plana.

Procjena se radi u tekstualno-dokaznoj formi. Tako se mogu razlikovati tri stepena: niski, srednji i visoki značaj.

2.1 Predmet zaštite: zemljište

Opis:

Zemljište se sastoji od lakih do srednjih vrsta zemljišta i pjeskovite gline. Ovakvo zemljište sprečava prodiranje kišnice.

Procjena:

Zbog građevinskih radova, značajni dijelovi ove oblasti biće izmijenjeni i površinski sloj zemljišta će pretrpjeti izmjene. Zbog izgradnje zgrada, ulica i pristupnih puteva, 35% zemljišta će biti trajno pokriveno. Upotreba staništa neće izazvati značajne efekte. Mjere ublažavanja mogle bi umanjiti negativne efekte kroz ograničavanje površina zemljišta koje su pokriveno. Kompenzacija će se izvesti na osnovu regulisanja uticaja shodno propisima o zaštiti prirode.

Rezultat:

Zbog pokrivanja zemljišta i zbog karakteristika tla, očekuje se da će uticaj na predmet zaštite „zemljište“ biti srednjeg značaja.

2.2 Fauna i flora

....nastaviti sa opisom daljih predmeta zaštite.

Izvor: Bayerisches Staatsministerium des Innern, Oberste Baubehörde (2007): Der Umweltbericht in der Praxis, Leitfaden zur Umweltprüfung in der Bauleitplanung; str. 13

Digresija: Vrste uticaja na životnu sredinu

Uticaj na životnu sredinu obično su različitog karaktera.

- Postoje kratkoročni uticaji, koji se pojavljuju odmah, ako se određena mjera realizuje (npr. nakon pokrivanja tla). Postoje dugoročni uticaji, koji se pojavljuju tek nakon što mjera bude u primjeni ili upotrebi; dugoročni uticaji su često indirektni uticaji i zato ih je teško predvidjeti i procijeniti (npr. uticaj na zdravlje ljudi ili nanošenje štete biodiverzitetu).
- Postoje reverzibilni uticaji, koji se mogu zaustaviti i uspostaviti uslove čak i povratka na prvobitno stanje (npr. buka). Postoje iverzibilni uticaji, koji se dese i ne mogu se više promijeniti (npr. potrošeno zemljište).
- Postoje privremeni uticaji (koji nijesu sami po sebi isto što i kratkoročni uticaji), koji se pojave samo tokom određenog perioda (npr. uticaji zbog građevinskih radova). Postoje trajni uticaji, koji se pojavljuju svo vrijeme ili zato što odnosna dobra u životnoj sredini su definitivno uništena (npr. potrošeno zemljište ili nanesena šteta biodiverzitetu) ili zato što je zagađenje vezano za rad i primjenu funkcija (npr. buka usljed saobraćaja ili zagađenje vazduha usljed grijanja ili hlađenja).

- Specifične kategorije uticaja su oni sinergijski i kumulativni. U brojnim slučajevima, uticaji se ne mogu posmatrati kao pojedinačne pojave koje se pojavljuju nezavisno od drugih uslova. Postoje različiti uticaji koji su međusobno povezani (sinergijski), stanje koje utiče na pravac i stepen pojedinih uticaja. A vrlo često, različiti uticaji se sabiraju tako da procjena mora da uzme u obzir zbir tih uticaja (kumulativno) i to se odnosi na uticaje iste prirode ali koji dolaze iz različitih izvora (npr. različite kuće ili različite vrste parkinga) ili na uticaje različite prirode koji dolaze iz različitih ili istih izvora (npr. kumulativni uticaj buke, prašine, ugrožavanja pejzaža i slično na ljudsko zdravlje).

g) Mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dolazi realizacija plana ili programa (→ član 15 tačka 7)

Izvještaj o životnoj sredini treba da razmatra kako se identifikovani značajni negativni uticaji mogu ublažiti ili čak izbjeći. Mjere koje se predviđaju u ovom stavu ne razrađuju se dalje i one mogu biti predviđene ili propisane u planu ili predložene u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja. Treba uzeti u obzir da same mjere ublažavanja mogu imati negativan uticaj na životnu sredinu, što treba prepoznati!

Digresija: Vrste mjera ublažavanja

- potpuno izbjeći uticaj
- umanjiti veličinu, trajanje itd. uticaja.
- popraviti stanje nakon dejstva uticaja kako bi se postignio (što približnije) stanje prije dejstva uticaja.
- ostvariti kompenzaciju kroz druga sredstva, koja ne moraju biti direktno povezana sa tim uticajem
- i osnažiti pozitivne uticaje gdje je to moguće.

Mjere koje se odnose na programe ili planove višeg reda su obično jeftinije, politički prihvatljivije, preventivnog karaktera i sa manjim brojem implikacija vezano za socijalna pitanja i pitanja pravednosti nego kad je riječ o programima i planovima nižeg reda.

Primjeri mjera ublažavanja:

- fiskalne, npr. taksa za zagušenje, taksa za zagađenje ugljenikom, više cijene za benzin/vodu/drugo, subvencije za ponašanje koje dobro utiče na životnu sredinu, hipoteke
- regulatorne, npr. izgradnja standarda, standarda u pogledu kvaliteta vazduha, standarda u pogledu energetske efikasnosti
- edukativne, npr. reklame, brošure, kursevi
- tehničke, npr. zahtjevi za određeni procenat proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, održive sisteme za odvod atmosferskih voda, tunelee za prolaz divljih životinja, saobraćajnih traka sa prioriteto za autobuse, nova infrastruktura
- prostorne, npr. gustina/visina gradnje, tampon zone, urbanističke zone
- dalje studije i procjene u toku sprovođenja plana, npr. EIA
- pozitivni „projekti iz sjenke“, npr. zelena infrastruktura

Izvor: Modul kursa za SEA http://sea.unu.edu/course/?page_id=69

h) Pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana i programa sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how) (→ član 15 tačka 8)

Procjena alternativnih rješenja je ključni element strateške procjene. Obično su alternative već razmatrane i utvrđene u toku faze utvrđivanja sadržaja i obima procjene. Ali, u toku same procjene, mogu se uključiti i dodatne alternative. Nulto rješenje je obavezna alternativa koja se mora opisati.

Informacije o izboru alternativa su od ključnog značaja da bi se razumjelo zašto su određene alternative odabrane i ocjenjuju se i kakav je njihov odnos prema nacrtu planskih dokumenata. U ovom poglavlju treba ukratko opisati:

- razloge iz kojih su alternative odabrane i način njihovog izbora;
- prednosti i nedostatke ocijenjenih alternativa;
- opis, da li, na koji način i zašto alternative treba razmatrati u planu;
- pregled razloga iz kojih alternative nijesu uključene u plan.

U izvještaju o strateškoj procjeni uticaja, moraju se prezentirati i ocijeniti sve odabrane alternative. Ako je neka alternativa već ocijenjena u toku prethodne strateške procjene i ako su rezultati te ocjene još relevantni i tačni, dovoljno je pomenuti taj prethodni izvještaj o strateškoj procjeni uticaja.

Ako je potrebno razmotriti puno alternativa, može se napraviti tabelarni pregled. Na taj način je za čitaoca lako da izvrši poređenje između prednosti i nedostataka svih alternativa.

U slučaju kada uopšte nema razumnih alternativnih rješenja (osim nultog scenarija), razloge za to treba objasniti u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja.

Zadatak je nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja da opiše raspoloživost, dostupnost i kvalitet neophodnih podataka i informacija za procjenu mogućih uticaja. Prezentacija stvarnog stanja u pogledu podataka i informacija za procjenu je od izuzetnog značaja za dalje utvrđivanje i sprovođenje programa za monitoring.

Osim toga, korisno je ukratko opisati neke osnovne informacije o samom izvještaju o strateškoj procjeni uticaja na početku ovog poglavlja. To uključuje:

- korišćenu metodologiju;
- izvore i kvalitet podataka i informacija;
- praznine u podacima i informacijama;
- druge probleme koji su nastali u toku izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja.

Čitalac izvještaja o strateškoj procjeni uticaja će mnogo bolje razumjeti pristup i ograničenja vezana za rezultate procjene sadržane u izvještaju. Opis korišćenih metoda je koristan kada se procjenjuje kvalitet informacija, nalaza i stepena njihove pouzdanosti. Ako je primjereno, može biti od koristi da se navede kako su te teškoće prevladane.

i) Prikaz mogućij značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu (→ član 15 tačka 9)

Oblasti u drugim državama i šire mogu biti značajno ugrožene potencijalnim uticajima plana.

Kritični aspekti su često uticaji na slivove zbog intervencija na rijekama ili jezerima. Isto tako, zagađenje vazduha može izazvati uticaje na površine preko granica.

U ovom poglavlju, nosilac izrade treba da ponudi kratak pregled potencijalnih uticaja, pokazujući na koji način i u kojoj mjeri se mogu očekivati uticaji u drugim državama.

U slučaju očekivanih prekograničnih uticaja bilo kojeg oblika ili stepena, neophodno je izvršiti prekogranične konsultacije (vidjeti Poglavlje 3.4)!

j) Opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi, i u toku i nakon realizacije plana ili programa (monitoring) (→ član 15 tačka 10)

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja mora da uključi preporuke za monitoring neočekivanih uticaja na životnu sredinu ili ljudsko zdravlje:

- u toku realizacije plana (faza izgradnje) i
- kasnije u toku funkcionalnog korišćenja oblasti.

Na primjer, u toku perioda izgradnje stambene zone dolazi do povećanja saobraćaja, ali saobraćaj se uvećava i kroz „korišćenje“ stambene zone.

Cilj monitoringa je da se odrede nepredviđeni negativni uticaji u ranoj fazi i da se omoguće odgovarajuće mjere za smanjenje ili eliminisanje istih. Ni Zakon o strateškoj procjeni uticaja ni Direktiva o strateškoj procjeni uticaja ne opisuju na koji način treba vršiti monitoring. To se prepušta nadležnom organu. Zavisno od vrste plana, monitoring može biti manje ili više složen.

U većini slučajeva, mjere monitoringa se baziraju na ciljevima i indikatorima koji su korišćeni u vršenju strateške procjene uticaja.

Definisane mjere treba da omoguće djelotvoran i dovoljan monitoring. U slučaju složenog monitoringa postojeći sistemi praćenja od strane nadležnih organa mogu se koristiti, npr. organa odgovornih za zaštitu prirode, upravljanje vodama, kulturnu baštinu itd.

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja mora da pruži odgovore na sljedeća pitanja o monitoringu::

- **Šta** mora da se prati?
- **Ko** je zato odgovoran?
- **Kako** to treba raditi?
- **Kada**, koliko često i koliko dugo to treba raditi?

Primjer za preporuke za monitoring može se naći u Aneksu VII.

---

k) Zaključci do kojih se došlo tokom izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja predstavljeni na način razumljiv javnosti (netehnički rezime) (→ član 15 tačka 11)

Preporuke za ublažavanje mogućih negativnih efekata ili za jačanje pozitivnih efekata na životnu sredinu predstavljaju ključni element izvještaja o strateškoj procjeni uticaja. Preporuke se mogu odnositi na pojedinačna planska rješenja ili detalje iz njih. Takođe se mogu odnositi na strateški pristup plana. One mogu opisivati manje dopune ili glavne izmjene predloženih planskih rješenja.

Preporuke moraju biti tehnički i finansijski realne u njihovoj realizaciji. Preporuke u kojima se opisuju nerealna rješenja ne treba razmatrati ozbiljno jer nemaju svrhu.

Zbog značaja preporuka, one se moraju formulisati na veoma razumljiv način kako bi opšta javnost mogla da ocijeni njihovu relevantnost za unapređenje plana iz perspektive zaštite životne sredine.

l) Rezime (→ član 15 tačka 12)

Kratki rezime ili netehnički rezime propisan je u članu 15 Zakona o strateškoj procjeni uticaja; on se takođe traži evropskom Direktivom o strateškoj procjeni uticaja. Svrha ovog rezimea je da prezentira glavne nalaze izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na sažet način i u verziji koja je razumljiva svima koji nijesu eksperti u odgovarajućim oblastima.

Kratki ili netehnički rezime ne treba da bude veći od oko pet strana, zavisno od veličine izvještaja o strateškoj procjeni uticaja. Kod dugih izvještaja, on se može produžiti, kao npr. u slučaju Detaljnog prostornog plana za izgradnju hidroelektrana na Morači – netehnički rezime ima 13 strana, a izvještaj 155.

3.4 ODLUKA O DAVANJU SAGLASNOSTI NA IZVJEŠTAJ O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA

(→ Zakon o strateškoj procjeni uticaja, član 17-24)

Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja je predmet šireg postupka procjene i odobravanja. Taj postupak se može podijeliti u četiri faze:

- Učešće nadležnih organa i organizacija i javnosti
- Ocjena izvještaja o strateškoj procjeni uticaja
- Davanje saglasnosti o Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja
- Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

3.4.1 Učešće nadležnih organa i organizacija i javna rasprava

Šta kaže Zakon:

Učešće zainteresovanih organa i organizacija

Član 17

Organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja zainteresovanim organima i organizacijama na mišljenje izvještaj o strateškoj procjeni iz člana 15 ovog zakona.

Zainteresovani organi i organizacije dužni su da dostave mišljenje u roku od 30 dana od dana dostavljanja izvještaja o strateškoj procjeni iz stava 1 ovog člana.

Ako se mišljenje ne dostavi u roku iz stava 2 ovog člana, smatra se da nema primjedaba na dostavljeni izvještaj o strateškoj procjeni.

Javna rasprava

Član 19

Organ nadležan za pripremu plana i programa obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni, dostavljanju mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave.

Javnu raspravu sprovodi organ nadležan za pripremu plana ili programa.

Prije početka ocjene izvještaja o strateškoj procjeni uticaja, organ nadležan za izradu planskog dokumenta dostaviće, u skladu sa članom 17 i 19 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, izvještaj o strateškoj procjeni uticaja:

- zainteresovanim organima i organizacijama
- javnosti

koji traže njihovo mišljenje. Postupak za ovaj korak u učešću je jasno regulisan u članu 17 i 19.

Nadležni organ odgovoran za izradu planskog dokumenta mora osigurati da izvještaj o strateškoj procjeni uticaja i planski dokument budu dostupni u isto vrijeme na istoj lokaciji. Ta lokacija može biti veb-sajt, oglasna tabla u opštinskim prostorijama itd.

- Zainteresovani organi i organizacije dužni su da dostave svoje mišljenje u roku od 30 dana.
- Nadležni organ sprovodi postupak javne rasprave. Javnost treba da bude informisana o:
  - načinima i rokovima za uvid javnosti u dokumente,
  - postupku za podnošenje mišljenja,
  - vremenu i mjestu održavanja javne rasprave.

Detalji o javnoj raspravi o planu i izvještaju o strateškoj procjeni uticaja moraju biti u skladu sa odredbama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata.

Postoji mnogo različitih metoda i tehnika za javne konsultacije. To se može sprovesti kroz traženje pismenih komentara, javne rasprave, koordinacione grupe, fokus grupe, savjetodavne odbore ili intervjue. Dobar kriterijum za identifikaciju najpogodnije forme identifikacija je stepen zabrinutosti javnosti (stanovnika, zaštitnika prirode i životne sredine, preduzetnika itd.) usljed predloženih planskih rješenja.

Da bi se javnost motivisala da učestvuje u javnoj raspravi, preporučuje se korišćenje privlačnih formi pristupa javnosti i izbjegavanje previše akademskih stavova.

Šta kaže Zakon:

Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi

Član 20

Organ nadležan za pripremu planova i programa izrađuje izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi koji sadrži mišljenja iz člana 17 stav 2 ovog zakona, kao i mišljenja dostavljena u toku javnog uvida i javne rasprave o izvještaju o strateškoj procjeni iz člana 19 ovog zakona.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana izrađuje se u roku od 30 dana od dana završetka javne rasprave i sadrži obrazloženje o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima.

Nakon završetka javne rasprave, kada se dobiju svi komentari ili mišljenja, nadležni organ treba da odluči da li i kako da odgovori na njih. U roku od 30 dana od završetka javne rasprave mora se napraviti koncizan izvještaj o javnoj raspravi.

U tom izvještaju, moraju se navesti sva primljena mišljenja, komentari i sugestije. Mora se ukratko objasniti zašto su prihvaćena, na koji način će biti uzeta u obzir u procjeni uticaja na životnu sredinu ili u izradi planskog dokumenta ili zašto su odbijeni.

Obično nije neophodno revidirati nacrt Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja. Dovoljno je pripremiti listu (tabelu) dobijenih komentara i sugestija i rezultata njihovog razmatranja. Preporuke iz izvještaja o strateškoj procjeni i javnih konsultacija predstavljaju osnov za izmjene i dopune planskog dokumenta.

3.4.2 Ocjena izvještaja o strateškoj procjeni uticaja

Šta kaže Zakon:

Ocjena izvještaja o strateškoj procjeni uticaja

Član 21

Organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja organu nadležnom za zaštitu životne sredine na saglasnost izvještaj o strateškoj procjeni, sa izvještajem o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi iz člana 20 stav 1 ovog zakona.

Po dobijanju izvještaja iz stava 1 ovog člana organ nadležan za poslove zaštite životne sredine može pribaviti mišljenje drugih ovlašćenih organizacija ili stručnih lica za pojedine oblasti ili može obrazovati komisiju za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni.

Ocjena izvještaja iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu sljedećih kriterijuma:

(za kriterijume ocjene, vidjeti Aneks VIII "Šema za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni")

Prema članu 21 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, prije davanja saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja mora se ocijeniti njegov kvalitet i adekvatnost. Ocjenu radi nadležni organ za zaštitu životne sredine na bazi nacrta izvještaja o strateškoj procjeni izvještaja o učešću nadležnih organa i organizacija i javnosti. Oba dokumenta mora da dostavi organ nadležan za izradu planskog dokumenta.

Takođe, nacrt planskog dokumenta treba da bude dostavljen nadležnom organu za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni uticaja radi boljeg razumijevanja kvaliteta tog izvještaja. Preporučljivo je da se koristi i programski zadatak, koji je pripremljen za sklapanje ugovora sa nosiocem izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja, kao osnov za ocjenu.

Kriterijumi za ocjenu navedeni su u členu 21 Zakona o strateškoj procjeni uticaja (vidjeti Aneks VI).

Mora se uzeti u obzir da „učešće zainteresovanih organa i organizacija i dotične javnosti“ (član 21, kriterijum 7) nije stvar izvještaja o strateškoj procjeni uticaja, već postupka strateške procjene za koji je odgovoran organ u čijoj je nadležnosti izrada planskog dokumenta.

U **Aneksu VI** nalazi se tabela koja predstavlja obrazac za ocjenu. To je djelotvorno sredstvo za primjenu kriterijuma na osnovu člana 21. Ocjena je moguća na skali od „vrlo dobro“ do „vrlo nedovoljno“. Po potrebi, mogu se unijeti napomene uz svaku stavku ocjene.

Oni kriterijumi za ocjenu koji su klasifikovani kao nedovoljno (-) odnosno, veoma nedovoljno (--) moraju biti revidirani od strane nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni, odnosno, u slučaju kriterijuma 7, od strane organa nadležnog za izradu planskog dokumenta. U slučaju svega nekoliko kriterijuma nedovoljnosti, od nosioca izrade se može tražiti da izmijeni takve kriterijume kako bi mogli da se ugrade u nacrt izvještaja o strateškoj procjeni uticaja. U slučaju da izrazito preovlađuju negativne ocjene, cjelokupan izvještaj od SEA treba vratiti na glavnu doradu. Ponekad je korisno tražiti drugo mišljenje ako se značajan dio izvještaja smatra nedovoljnim, odnosno veoma nedovoljnim.

Prilikom vršenja ocjene korisno je razmotriti neka pitanja koja usmjeravaju ocjenu ukazivanjem na kritične aspekte:

- Da li je izvještaj o strateškoj procjeni konzistentan sam po sebi? Da li se koriste duge i složene rečenice koje imaju malo ili čak nimalo značaja za procjenu ozbiljnih očekivanih uticaja na životnu sredinu?
- Da li je upotreba grafičkih elemenata dovoljna da omogući razumijevanje opisa, zaključaka i preporuka?
- Da li izvještaj o strateškoj procjeni zaista odražava strategijski princip planskog dokumenta? Da li se u njemu opisuju i procjenjuju principi i ciljevi plana?
- Da li konstatacije koje se odnose na ciljeve zaštite životne sredine, na postojeće stanje životne sredine, na posljedice nultog scenarija kao i na očekivane ozbiljne uticaje na životnu sredinu u slučaju realizacije plana imaju jasnu vezu sa stvarnim odredbama i konstatacijama iz plana? Da li način prezentiranja ciljeva zaštite životne sredine ukazuju na njihovu relevantnost za plan ili program?
- Da li postoji jasna veza između identifikovanih uticaja i navedenih preporuka za ublažavanje ili izbjegavanje negativnih uticaja odnosno jačanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu? Da li preporuke i prijedlozi za budući monitoring uticaja na životnu sredinu u slučaju realizacije plana se odnosi na odredbe i principe iz plana?
- Da li su sva relevantna dobra životne sredine utvrđena u Zakonu kao i dodatno u fazi utvrđivanja obima i sadržaja – i kasnije u programskom zadatku – obuhvaćeni izvještajem o strateškoj procjeni? Da li su ocijenjeni svi kritični aspekti i prateće pojave?
- Da li su očekivani uticaji na životnu sredinu opisani shodno različitom karakteru tih uticaja? Da li je predstavljena kompletna slika raspona i karaktera očekivanih uticaja?
- Da li su predložene promjene u planu direktno povezane sa otkrivenim ozbiljnim očekivanim uticajima na životnu sredinu? Da li date preporuke obuhvataju i cjelokupan strategijski pristup plana? Da li su preporuke navedene u izvještaju o životnoj sredini realne i njihova realizacija izvodljiva?
- Da li iznesene konstatacije vezane za program monitoringa opisuju adekvatne mjere i postupke za praženje razvoja kritičnih pitanja vezanih za životnu sredinu koja su pod uticajem realizacije plana? Da li su date preporuke i pristupi za poboljšanje postojećih

baza podataka i informacija za provjeru indikatora za monitoring i procjenu realizacije plana? Da li predloženi program za monitoring uzima u obzir postojeće mehanizme monitoringa, kao i postojeće baze podataka i informacija?

3.4.3 Davanje saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja

Šta kaže Zakon:

Saglasnost na izvještaj o strateškoj procjeni

Član 22

Na osnovu ocjene iz člana 21 ovog zakona, organ nadležan za poslove zaštite životne sredine daje ili odbija zahtjev za davanje saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni.

Rok za odlučivanje o saglasnosti iz stava 1 ovog člana je 30 dana od dana prijema zahtjeva od nadležnog organa za pripremu plana ili programa.

Način izrade odluke je prepušten nadležnom organu. Odluka se objavljuje na veb sajtu opštine (za lokalne planove) ili na veb sajtu Agencije za zaštitu životne sredine (za nacionalni plan).

3.4.4 Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

Šta kaže Zakon:

Prekogranični uticaji

Član 18

Ukoliko postoji mogućnost prekograničnog uticaja, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine pokreće postupak o razmjeni informacija o prekograničnim uticajima propisan članom 23 ovog zakona.

Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

Član 23

Razmjenu informacija o prekograničnom uticaju plana ili programa na životnu sredinu vrši organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Ako implementacija plana ili programa može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u postupku učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, dostavlja, u što kraćem roku, a najkasnije kada bude informisao svoju javnost, drugoj državi na mišljenje informacije, i to:

- 1) opis plana i programa, zajedno sa svim dostupnim informacijama o njihovim mogućim uticajima;
- 2) o prirodi odluke koja može biti donijeta;
- 3) o roku u kome druga država može da saopšti svoju namjeru da učestvuje u postupku odlučivanja.

O odluci o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine obavještava drugu državu, koja je bila konsultovana u postupku odlučivanja, dostavljanjem informacija o:

- 1) sadržaju odluke o davanju saglasnosti;
- 2) načinu pripreme izvještaja o strateškoj procjeni i pribavljenim mišljenjima u postupku izrade;
- 3) rezultatima konsultacija i razlozima na kojima se zasniva odluka o davanju saglasnosti;
- 4) mjerama u oblasti monitoringa planova i programa.

O primljenim informacijama o prekograničnim uticajima predloženog plana ili programa druge države, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine obavještava zainteresovane organe i organizacije i javnost na način utvrđen u članu 19 stav 1 ovog zakona.

Rezultate konsultacija i pribavljenog mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine uzima u obzir prilikom davanja mišljenja nadležnom organu druge države.

U slučaju potencijalnih značajnih uticaja na područja u susjednoj zemlji ili u slučaju da susjedna zemlja ima razuman interes za uticaje predloženih planskih rješenja na životnu sredinu, pokreće se proces prekograničnih konsultacija.

Postupak je opisan u članu 23 Zakona o strateškoj procjeni uticaja. Prema članu 23(2), ovaj korak se odvija u fazi konsultacija sa zainteresovanim crnogorskim organima i organizacijama i javnošću.

Razmatranje prekograničnih konsultacija može se smjestiti već u fazu utvrđivanja sadržaja i stepena detaljnosti („utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja“), kada postaje očigledno da će biti prekograničnih uticaja. Ako nije moguće u toku pripreme nacрта odluke (vidi str.11), relevantne prekogranične institucije mogu se uključiti u toku faze dopunskog uvrđivanja obima i sadržaja (vidi str.17). Rano informisanje pogođene susjedne zemlje dopriniće djelotvornosti prekograničnih konsultacija i otvoriti mogućnosti za koordinaciju interesa i potreba u pogledu uređenja prostora.

Pored preporuka iz izvještaja o strateškoj procjeni uticaja i rezultata nacionalnih konsultacija, rezultatima prekograničnih konsultacija mora se posvetiti dužna pažnja.

U 2003, Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu usvojila je „Protokol o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu uz Konvenciju o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu“ (ESPOO- Konvencija - 22008A1119(02)) koji je stupio na snagu 11.07.2010. Ovaj protokol reguliše postupke strateške procjene kada je uključeno dvije ili više zemalja. U članu 10 ovog protokola, prezentiraju se prekogranične konsultacije. Ova međunarodna konvencija je od pomoći ako uključene zemlje imaju različite propise o strateškoj procjeni uticaja. Osnov za primjenu protokola je naravno to da su ga obje zemlje potpisale. Crna Gora je potpisala protokol 23.10.2006. i ratifikovala ga 02.11.2009.

Svaka prekogranična konsultacija je obaveza organa državne uprave koji je nadležan za zaštitu životne sredine, tj. ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine.

Protokol o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu uz Konvenciju o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu:

Prekogranične konsultacije

Član 10

1. U slučajevima kada strana porijekla smatra da će implementacija plana ili programa vjerovatno imati značajan prekogranični uticaj na životnu sredinu, uključujući i na zdravlje ljudi, ili u slučajevima kada strana koja će vjerovatno biti značajno pogođena to zatraži, strana porijekla je dužna da u što ranijoj fazi prije usvajanja plana ili programa obavijesti ugroženu stranu.
2. Ovo obavještenje treba da sadrži, između ostalog:
  - (a) nacrt plana ili programa i izvještaj o životnoj sredini uključujući informacije o njegovim mogućim prekograničnim uticajima na životnu sredinu, uključujući i zdravlje; i
  - (b) informacije o postupku odlučivanja, uz navođenje razumnog vremenskog plana za prenošenje komentara.
3. Ugrožena strana će, u roku koji je naznačen u obavještenju, obavijestiti stranu porijekla da li želi da uđe u konsultacije prije usvajanja plana ili programa i, ako želi, dotične strane će ući u konsultacije o vjerovatnim prekograničnim uticajima na životnu sredinu, uključujući zdravlje, ukoliko se plan ili program realizuje, i o predviđenim mjerama za sprečavanje, smanjenje ili ublažavanje negativnih uticaja.
4. Ukoliko se takve konsultacije organizuju, dotične strane će se dogovoriti o detaljnim aranžmanima kako bi osigurali da odgovarajuća javnost i organi iz člana 9 stav.1 na strani ugrožene strane budu informisani i da im se pruži šansa da dostave svoje mišljenje o nacrtu plana ili programa i o izvještaju životne sredine u razumnom roku.

3.5 INTEGRISANJE FAKTORA ŽIVOTNE SREDINE U PLAN

Rezultati razmatranja moraju biti dokazani izjavom o strateškoj procjeni uticaja koja mora biti priložena uz plan ili program (član 9 Direktive EU o strateškoj procjeni uticaja – vidjeti dalje u tekstu).

Ovaj korak je sastavni dio postupka strateške procjene koji se ne završava davanjem saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja!

Važno je posvetiti pažnju svim izraženim mišljenjima i preporukama. Nerazmatranje preporuka i mišljenja mora se opravdati. To je u skladu sa principom transparentnog i odgovornog postupanja administracije i odražava pravo javnosti na informacije.

Forma ove izjave se prepušta nadležnom organu.

Šta kaže Direktiva o strateškoj procjeni uticaja:

Informisanje o odluci

Član 9

1. Države članice su dužne da osiguraju da, kada se plan ili program usvoji, nadležni organi iz člana 6(3), javnost i država članica koja je konsultovana na osnovu člana 7 budu informisani i da se onima koji se tako informišu stavi na raspolaganje sledeće:

- (a) plan ili program u formi u kojoj je usvojen,
- (b) izvještaj u kojem je sažeto prikazano kako su faktori životne sredine ugrađeni u plan ili program i kako su izvještaj o životnoj sredini pripremljen shodno članu 5, mišljenja iskazana shodno članu 6 i rezultati konsultacija pokrenutih shodno članu 7, uzeti u obzir u skladu sa članom 8 i koji su razlozi za izbor plana ili programa koji je usvojen, u svjetlu drugih razumnih alternativa koje su obrađivane, i
- (c) mjere koje su određene za vršenje monitoringa u skladu sa članom 10.

Primjer 5: Forma Izjave o strateškoj procjeni uticaja

Preporučuje se sljedeća forma Izjave o strateškoj procjeni uticaja (Vlada Irske 2004):

1. Sažet pregled o tome kako su faktori životne sredine i preporuke iz izvještaja o strateškoj procjeni uticaja ugrađeni u plan: ovdje treba ukazati na glavne promjene plana koje su uslijedile nakon razmatranja pitanja životne sredine i izvještaja o strateškoj procjeni uticaja.
2. Sažet pregled o tome kako su dostavljena mišljenja /konsultacije uzeti u obzir: U slučaju strateške procjene nekog razvojnog plana na primjer, izvještaj menadžera na osnovu odjeljka 12(4) ili (8) Zakona o planiranju iz 2000 treba da bude osnov za ovaj dio izjave o strateškoj procjeni uticaja koja treba da navodi koja je mjera (ako je) bila preduzeta kao odgovor na dostavljena mišljenja/konsultacije.
3. Razlozi za izbor plana koji je usvojen, u svjetlu drugih razumnih alternativa koje su razmatrane: glavne alternative treba ukratko prikazati, uključujući i to kako su ocjenjivane i zašto je odabrana preferirana opcija.
4. Mjere za monitoring: izvještaj o strateškoj procjeni uticaja koji se stavlja na raspolaganje za konsultacije sa javnošću treba da obuhvata prijedloge za vezano za praćenje nacrtu plana. Kada mjere za monitoring budu konačno utvrđene sa usvajanjem plana i nakon uzimanja u obzir relevantnih mišljenja (konsultacija), izjava treba da uključi sažet pregled mjera koje će se sprovesti u cilju praćenja značajnih uticaja realizacije plana na životnu sredinu.

3.6 MONITORING

U slučaju identifikovanja potencijalnih značajnih negativnih uticaja na životnu sredinu, neophodno je pratiti te uticaje na životnu sredinu i na zdravlje ljudi. Sprovedenjem mjera za monitoring može se provjeriti:

- da li se opisani uticaji stvarno dešavaju,
- da li se pojavljuju drugi, do tada nepredviđeni uticaji i
- da li su inicirane mjere za ublažavanje ili izbjegavanje stvarno djelotvorne ili se moraju utvrditi dopunske mjere.

U členu 15(2) tačka 10 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, navodi se da mjere za monitoring treba opisati u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja (adekvatne mjere za monitoring mogu se razmatrati i u fazi utvrđivanja sadržaja i obima izvještaja). Opis obuhvata informacije o tome koje značajne negativne uticaje treba pratiti, koji metod mjerenja primijeniti, koji su indikatori podesni da omoguće procjenu razvoja uticaja i do kada se mogu koristiti već postojeće strukture za monitoring kako bi se troškovi sveli na minimum.

Adekvatnost i kvalitet zahtjeva za monitoring koji su opisani u izvještaju o strateškoj procjeni uticaja moraju se ocijeniti u toku procjene izvještaja o strateškoj procjeni uticaja (član 21. Zakona o strateškoj procjeni uticaja) od strane nadležnog organa za zaštitu životne sredine.

Digresija: Realizacija monitoringa

“Direktiva ne definiše značenje „monitoringa“. Ipak, monitoring se može generalno opisati kao aktivnost praćenja razvoja parametara koji izazivaju zabrinutost u pogledu veličine, vremena i prostora. U kontekstu člana 10 i navedenih referenci na nepredviđene negativne uticaje i korektivne mjere, monitoring može takođe biti sredstvo za provjeru informacija iz izvještaja o životnoj sredini. Odabrani metodi treba da budu oni koji su na raspolaganju i koji najviše odgovaraju datom slučaju kako bi se vidjelo da li su pretpostavke od kojih se pošlo u izvještaju o životnoj sredini adekvatni uticajima na životnu sredinu koji nastupaju kada se plan ili program realizuju, i da se u ranoj fazi identifikuju nepredviđeni negativni uticaji koji mogu nastupiti kao rezultat realizacije plana ili programa. Jasno je da je monitoring utemeljen na kontekstu procjene životne sredine i da ne zahtijeva naučno istraživačke aktivnosti. Isto tako, karakter (npr. kvantitativni ili kvalitativni) i detaljnost informacija o životnoj sredini koje su neophodne za monitoring zavise od karaktera i detaljnosti plana ili programa i njegovih predviđenih uticaja na životnu sredinu. Ako se monitoring može na zadovoljavajući način integrisati u redovan planski ciklus, možda nije neophodno da se uspostavlja poseban korak u proceduri za njegovo vršenje. Monitoring može da se poklopi, npr., sa redovnom revizijom plana ili programa, zavisno od toga koji se uticaji prate i kolika je dužina intervala između revizija. Monitoring mora da obuhvati značajne uticaje na životnu sredinu. To u principu pokriva sve vrste uticaja, uključujući pozitivne, negativne, predviđene i nepredviđene. To su obično uticaji koji su opisani u izvještaju o životnoj sredini.“

Izvor: Vodič Evropske unije za SEA (2004) - str. 43/44

Nakon usvajanja planskog dokumenta, nadležni organ za izradu plana uspostaviće sistem za monitoring. Mogu se koristiti sistemi za monitoring i postupci za procjenu razvoja životne sredine koji već postoje u datoj oblasti ili zemlji. Time se smanjuju troškovi i izbjegava formiranje paralelnih struktura podataka.

Potencijalni aspekti sistema za monitoring su:

- opis ciljeva i mjera plana kao osnova za sistem monitoringa;
- definisanje indikatora za monitoring na osnovu usaglašenih kritičnih aspekata uticaja na životnu sredinu prouzrokovanih realizacijom plana;
- pojašnjenje metoda verifikacije sprovođenja mjera za zaštitu životne sredine;
- uspostavljanje procedura za reagovanje i savladavanje nepredviđenih negativnih efekata;
- na kraju, ali ne i najmanje bitno, obezbjeđivanje finansijske strukture za sprovođenje sistema za monitoring.

Finansijsko pitanje često privlači posebnu pažnju: ko će platiti ako je neophodno prikupiti i analizirati dodatne podatke? Ponekad je moguće da budući investitor učestvuje u troškovima monitoringa ili da je obavezan da sprovodi određene zadatke monitoringa.

„Primjer tipične strukture za monitoring“ može se naći u **Aneksu VII**.

3.7. DOSTUPNOST INFORMACIJA

Prema članu 24, izvještaj o strateškoj procjeni uticaja i rezultati svih konsultacija treba da budu dostupni javnosti

Šta kaže Zakon :

Dostupnost informacija

Član 24

Izvještaj o strateškoj procjeni, rezultati učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i drugih država u slučaju prekograničnog uticaja, sastavni su dio dokumentacione osnove plana ili programa.

Organ nadležan za pripremu plana i programa obezbjeđuje dostupnost podataka iz stava 1 ovog člana i poslije usvajanja plana ili programa, pod uslovima određenim zakonom.

A N E K S I

- Aneks I   Glosar korišćenih izraza
- Aneks II   Izvori
- Aneks III Verifikacija očekivanih značajnih uticaja
- Aneks IV   Ciljevi i indikatori strateške procjene
- Aneks V   Politike, strategije, smjernice, uputstva, konvencije itd. koje su relevantne za definisanje ciljeva zaštite životne sredine
- Aneks VI   Šema za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni uticaja
- Aneks VII Primjer preporuka za monitoring
- Aneks VIII Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list Crne Gore“, br. 59/11 od 14.12.2011)
- Aneks IX   Direktiva EU o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu 2001/42/EC

Aneks I

Glosar korišćenih izraza

Sljedeći izrazi su definisani u članu 7 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i shodno tome će se koristiti i u ovom priručniku:

- planovi i programi su svi razvojni planovi i programi i dokumenti, uključujući i planove i programe koje sufinansira Evropska unija i njihove izmjene, koje priprema i/ili usvaja organ državne ili lokalne uprave ili koje usvaja Skupština Crne Gore ili Vlada Crne Gore, odnosno skupština jedinice lokalne samouprave, kao i planovi i programi koji se donose na osnovu propisa;
- strateška procjena uticaja planova i programa na životnu sredinu je procjena mogućih uticaja na životnu sredinu, uključujući i zdravlje ljudi, koja se sastoji u pripremi izveštaja o strateškoj procjeni, sprovođenju postupka za učešće javnosti i konsultacija i uzimanje u obzir izveštaja o strateškoj procjeni i rezultata učešća javnosti i konsultacija u postupku odlučivanja i donošenja ili usvajanja određenih planova i programa;
- izveštaj o strateškoj procjeni je dio dokumentacije koja se prilaže uz plan i program i sadrži identifikaciju, opis i procjenu mogućih značajnih uticaja na životnu sredinu, uključujući i prekogranične uticaje, zbog realizacije plana ili programa, kao i razmatrana i usvojena varijantna rješenja, uz vođenje računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana ili programa, kao i mjere za smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu;
- javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, udruženja i organizacije;
- zainteresovana javnost je javnost na koju plan ili program utiče ili može uticati, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i evidentirane su kod organa državne uprave nadležnog za zaštitu životne sredine u skladu sa zakonom;
- zainteresovani organi i organizacije su državni organi i organizacije i organi lokalne samouprave koji, u skladu sa svojim nadležnostima, imaju obavezu ili interes u donošenju odluka koje se odnose na zaštitu životne sredine.

Drugi važni izrazi koji se koriste u priručniku su:

- Direktiva 2001/42/EC Evropskog parlamenta i Evropskog savjeta o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu (Direktiva o SEA) propisuje da ti određeni planovi i programi treba da se analiziraju u pogledu njihovih potencijalnih značajnih uticaja na životnu sredinu. Vršanjem ove procjene uticaja na životnu sredinu već na strateškom nivou omogućava se razmatranje uticaja na životnu sredinu u toku pripreme tih planova i programa i doprinosi održivom uticaju.
- Utvrđivanje potrebe za izradom strateške procjene (skrining) je opis postupka identifikacije i filtriranja koje se vrši na osnovu određenih kriterijuma. U okviru procesa strateške procjene to je provjera da li je za određene planove i programe potrebno da se vrši procjena njihovog očekivanog uticaja na životnu sredinu, u slučaju da procjena nije propisana zakonom. U fazi utvrđivanja potrebe za izradom strateške procjene, uticaji na životnu sredinu se ne procjenjuju već tada, nego se samo određuje da li su mogući bilo koji značajni negativni uticaji.
- Utvrđivanje obima i sadržaja strateške procjene je opis okvira, djelokruga, razgraničenog opsega. Prema tome, u okviru strateške procjene u ovoj fazi se definiše raspon i nivo detaljnosti procjene. U ovoj fazi se takođe određuju svi aspekti bitni za postupak strateške procjene.

Aneks II

Izvori

Vlada Crne Gore: Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (*Službeni list Republike Crne Gore* br. 80/05 od 28.12.2005, *Službeni list Crne Gore* br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 8.8.2011. i 59/11 od 14.12.2011)

Evropska unija

Evropska unija: Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment (Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27.6.2001 o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu).-:24, Brisel

<http://www.environ.ie/en/Publications/Environment/Miscellaneous/FileDownload,1805.en.pdf>

Evropska unija (1992): Council Directive 92/43/EEZ of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (Direktiva Savjeta 92/43/EEC od 21.5.1992 o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore) (Direktiva o staništima).-:66 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0043:20070101:EN:PDF>

Komisija Evropskih zajednica (2004): Guidance on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment (Smjernice o sprovođenju Direktive 2001/42/EZ o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu) ("Vodič za SEA").-:64, Brisel http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/030923_sea_guidance.pdf

Evropska komisija (2009): Study concerning the report on the application and effectiveness of the SEA Directive (2001/42/EC) (Studija o izvještaju o primjeni i djelotvornosti Direktive o SEA 2001/42/EZ).-:151; Završni izvještaj, april 2009 <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/study0309.pdf>

Komisija Evropskih zajednica (2009): Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the application and effectiveness of the Directive on Strategic Environmental Assessment (Directive 2001/42/EC) (Izveštaj Komisije Savjetu, Evropskom parlamentu, Evropskom ekonomsko-socijalnom savjetu i Komitetu regija o primjeni i djelotvornosti Direktive o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu 2001/42/EZ).-:12, Brisel <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0469:FIN:EN:PDF>

Evropska unija, Komitet regija (2010): Opinion of the Committee of the Regions on Improving the EIA and SEA Directives (Mišljenje Komiteta regija o pobošljanju Direktiva o EIA i SEA).-:7 <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/cdr38-2010%20fin%20c.pdf>

Evropska unija (2013): Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (Smjernice o integrisanju klimatskih promjena i biodiverziteta u procjenu uticaja na životnu sredinu).-:60, Brisel

<http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA%20Guidance.pdf>

Evropska unija (2013): Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment (Smjernice o integrisanju klimatskih promjena i biodiverziteta u procjenu uticaja na životnu sredinu)-:69, Brisel

<http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/SEA%20Guidance.pdf>

Više informacija iz EU o strateškoj procjeni uticaja na internetu:

<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>

Priručnici o strateškoj procjeni

UNECE Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu: (2007): Resource Manual to Support Application of the UNECE Protocol on SEA (Priručnik za podršku primjene Protokola UNECE o SEA).-:224

http://www.unece.org/env/eia/sea_manual/documents/SEAmannualDraftFinalApril2007.pdf

Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu (2007): Strategic Environmental Assessment Training Manual for South Eastern Europe (Priručnik za obuku o strateškoj procjeni uticaja za Jugoistočnu Evropu).-:72, Mađarska

http://documents.rec.org/publications/SEA_Manual_Aug2007_eng.pdf

Vlada Irske (2004): Implementation of SEA Directive (2001/42/EC): Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment Guidelines for Regional Authorities and Planning Authorities (Sprovođenje Direktive o SEA: Smjernice o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu za regionalne vlasti i organe nadležne za planiranje) .- :97

<http://www.environ.ie/en/Publications/DevelopmentandHousing/Planning/FileDownload,1616.en.pdf>

Škotski kabinet – Kabinet Skupštine Velsa – Ministarstvo životne sredine Sjeverne Irske – Kabinet potpredsjednika vlade u Londonu (2005): A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (Praktični vodič za stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu).-:110, London

<http://www.communities.gov.uk/documents/planningandbuilding/pdf/practicalguidesea.pdf>

Umweltbundesamt (2010): Leitfaden zur strategischen Umweltprüfung (Langfassung).- :66

http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/sup_leitfaden_lang_bf.pdf

Maria do Rosário Partidário (2007): Strategic Environmental Assessment Good Practices Guide - Methodological Guidance.- :63, Lisbon

http://www.sea-info.net//files/events/SEA_guide_Portugal.pdf

Sommer, Andreas: (2005): Strategic environmental assessment - From scoping to monitoring - Content requirements and proposals for practical work.- :128, Hallein, Austria

http://www.sea-info.net/files/general/From_scoping_to_monitoring.pdf

Bayerisches Staatsministerium des Innern, Oberste Baubehörde (2007): Der Umweltbericht in der Praxis, Leitfaden zur Umweltprüfung in der Bauleitplanung - ergänzte Fassung, 52 Seiten

<http://www.verwaltung.bayern.de/egov-portlets/xview/Anlage/2184278/Der%20Umweltbericht%20in%20der%20Praxis.pdf>

Posebni aspekti strateške procjene:

Natural Scottish Executive (2006): Strategic Environmental Assessment Tool Kit.- :318

<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/148434/0039453.pdf>

Walker, Johnston (1999): Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions.- :169,

<http://gis.csi.it/Interact/PrototypeProposal/Docs/guidel.pdf>

Cooper, L. M. (2004): Guidelines for Cumulative Effects Assessment in SEA of Plans.- :49 EPMG Occasional Paper 04/LMC/CEA, Imperial College London.

<http://www3.imperial.ac.uk/pls/portallive/docs/1/21559696.PDF>

South West Ecological Surveys, Levett-Therivel sustainability consultants and Oxford Brookes University (2004): Strategic Environmental Assessment and Biodiversity: Guidance for Practitioners

http://www.rspb.org.uk/Images/SEA_and_biodiversity_tcm9-133070.pdf

Öko-Institut (2001): IMPEL Project: Implementing Article 10 of the SEA Directive 2001/42/EC - Final Report.- :84, Darmstadt

http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/impel_final_report.pdf

Scottish Executive (2006): Public Participation in Environmental Impact Assessment.- :38

http://www.sea-info.net/files/general/Public_Participation_in_EIA.pdf

Countryside Council for Wales, Environment Agency, English Nature, Levett-Therivel Consultants, CAG Consultants, Institute of Environmental Change, and UK Climate Impacts Programme (2007): Strategic Environmental Assessment and climate change: Guidance for practitioners.- :16

http://www.environment-agency.gov.uk/static/documents/Research/seaccjune07_1797458.pdf

IEMA: Strategic Environmental Assessment (SEA) -Environmental Report (ER) Review Criteria.- :3

<http://www.iema.net/download/membership/corporate/SEA-SA%20Review%20Criteria.pdf>

Planungsgruppe Natur und Landschaft (2007): Flächennutzungsplan der Stadt Nidda – Umweltbericht, 286 Seiten

http://www.nidda.de/sv_nidda/Rathaus/Fl%C3%A4chennutzungsplan/umweltbericht_nidda.pdf

Aneks III

Provjera očekivanih ozbiljnih uticaja

Da bi se ustanovilo da li postoje mogući značajni uticaji na životnu sredinu, neophodno je obezbijediti prikaz očekivanih ozbiljnih uticaja.

Ovu tabelu treba popuniti na osnovu postojećih saznanja, stručnih mišljenja i raspoloživih podataka o predmetnoj oblasti ili polju za koje se priprema odgovarajući plan ili program. Kao što se pominje u članu 10, u ovaj korak moraju da se uključe nadležni organi i organizacije. Iako se to eksplicitno ne zahtijeva članom 10, dobra je praksa popuniti ovu tabelu zajedno sa stručnim licima iz dotičnih organa i organizacija. To se može uraditi putem zajedničkog sastanka na kome će se razmatrati i uskladiti različita očekivanja i iskazani zahtjevi.

Tabela 1: Pregled mogućih značajnih uticaja plana ili programa na životnu sredinu

Karakteristike životne sredine	Mogući uticaj (unutar i izvan neposredne zone obuhvaćene planom ili programom)	Značaj mogućih uticaja:			
Da li plan ili program može da izazove promjenu ili izvrši uticaj na....		+ pozitivan			
		o neutralan			
		- negativan			
		~ neodređen			
		+	o	-	~
1. Vazduh					
1.1	Kvalitet vazduha?				
2. Vode					
2.1	Kvalitet površinskih voda?				
2.2	Kvalitet podzemnih voda?				
2.3	Kvalitet izvorišta i pitke vode?				
2.4	Režim vodotokova ili poplave?				
3. Zemljište					
3.1	Degradaciju ili zagađenje zemljišta?				

4. Klimu					
4.1	Emisiju gasova sa efektom staklene bašte?				
4.2	Klimatske promjene?				
4.3	Ublažavanje uticaja klimatskih promjena				
4.4	Lokalnu klimu				
5. Biljke i životinje					
5.1	Biljni i životinjski svijet, staništa ili eko sisteme, naročito zaštićene, rijetke ili ugrožene?				
6. Staništa					
6.1	Biodiverzitet, staništa ili biotope, naročito zaštićene, rijetke ili ugrožene?				
7. Zaštićena prirodna dobra					
7.1	Kvalitet, odnosno površinu zaštićenih dobara?				
7.2	Režim zaštite ili način korišćenja zaštićenih prirodnih dobara?				
8. Stanovništvo i zdravlje					
8.1	Broj stanovnika?				
8.2	Zdravlje stanovništva?				
9. Gradove i druga naselja					
9.1	Gradove ili druga naselja?				
9.2	Demografske promjene, promjene u načinu ili kvalitetu života ili druge promjene?				
9.3	Dostupnost javnih površina?				

10. Kulturno-istorijsku baštinu					
10.1	Kvalitet ili površinu zaštićenih kulturnih dobara?				
10.2	Režim zaštite zaštićenih kulturnih dobara?				
11. Infrastrukturne, industrijske i druge objekte					
11.1	Infrastrukturne, industrijske, energetske ili druge objekte?				
12. Druga stvorena dobra					
12.1	Stvaranje otpada i/ili upravljanje otpadom?				
12.2	Obim saobraćaja?				
12.3	Nivo buke?				
12.4	Vibracije, termozagađenje, jonizujuće ili nejonizujuće zračenje?				

Nakon identifikacije mogućih pozitivnih ili negativnih uticaja plana ili programa na životnu sredinu, neophodno je provjeriti karakteristike **svakog identifikovanog očekivanog uticaja**. Neophodno je tretirati svaki uticaj pojedinačno. Tek tada je moguće dobiti kompletnu sliku o očekivanim uticajima. Te informacije su preduslovi za definisanje sadržaja i stepena detaljnosti izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („definisanje obima i sadržaja“) kao obaveznog dijela izvještaja o nacrtu odluke i programskog zadatka.

Za ovaj korak, predstavljena tabela broj 2 mora se kopirati prema broju utvrđenih očekivanih uticaja i popuniti. Obrazac ove tabele broj 1 i 2 dat je u prilogu elektronske verzije ovog priručnika.

Tabela 2: Kriterijumi u vezi sa utvrđenim uticajima

- Popuniti tabelu za svaki značajni uticaj identifikovan u tabeli 1! -

Karakteristike uticaja	Da	Ne
Vjerovatnoća, intenzitet, složenost, reverzibilnost		

Da li postoji visok stepen rizika da će se uticaj ostvariti?		
Da li će uticaj biti intenzivan?		
Da li će uticaj biti složen?		
Da li će uticaj biti nepovratan?		
Da li će biti teško da se uticaj izbjegne, smanji, ispravi ili nadoknadi?		
Vremenska dimenzija (trajanje, učestalost)		
Da li će uticaj dugo trajati?		
Da li će uticaj biti trajan ili privremen?		
Da li će uticaj biti kontinuiran ili povremen?		
Da li će uticaj biti učestan ili rijedak?		
Prostorna dimenzija		
Kakav će biti uticaj u pogledu lokacije plana ili programa?		
Da li će se uticaj raširiti na veliki prostor?		
Da li će uticaj obuhvatiti veliki broj stanovnika?		
Može li se desiti da bude uticaja izvan granica regija ili države (prekogranični uticaj)?		
Kumulativna i sinergijska priroda uticaja		
Može li uticaj da bude kumulativan?		
Može li uticaj da bude sinergijski?		
Rizici po ljudsko zdravlje i životnu sredinu		
Da li će biti rizika po ljudsko zdravlje (industrijske nesreće itd.)?		
Da li će biti rizika po životnu sredinu (industrijske nesreće, itd.)?		
Da li bi moglo doći do krupnih promjena po zdravlje čovjeka i životnu sredinu?		
Uticaj na zaštićene oblasti		
Da li će biti uticaja na prirodne vrijednosti?		
Da li će biti uticaja na oblasti ili predjele sa priznatim nacionalnim ili međunarodnim statusom zaštite?		

Da li će biti uticaja na zaštićenu kulturnu baštinu?		
Da li će biti rizika od uticaja na zaštićene lokacije, oblasti, karakteristike?		
Uticaj na ugrožene oblasti		
Da li će biti uticaja na gusto naseljene oblasti?		
Da li će biti uticaja na oblast sa izuzetnim standardima kvaliteta ili graničnih vrijednosti?		
Da li će biti uticaja na oblast intenzivnog korišćenja zemljišta?		
Da li će biti uticaja na oblast sa postojećim rizicima?		
Da li će biti uticaja na oblast sa smanjenim kapacitetom životne sredine?		
Da li će biti uticaja na oblasti ekstremne osjetljivosti?		
Da li će biti uticaja na oblasti eko sistema?		
Da li će biti uticaja na oblast zaštićenih i rijetkih vrsta flore i faune?		

Aneks IV

Ciljevi i indikatori strateške procjene uticaja na životnu sredinu

Direktiva EU o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ne zahtijeva da se elaboriraju ciljevi same strateške procjene, ali oni se ipak puno koriste u strateškoj procjeni kako bi se osiguralo da će se postići pravi nivo razmatranja.

Cilj je iskaz o onome što se namjerava, uz navođenje željenog pravca promjene. Radi boljeg razumijevanja, treba napraviti razliku između tri vrste ciljeva:

- Ciljevi datog plana ili programa. Državne politike i smjernice sve više zahtijevaju da se ovi ciljevi zasnivaju na principima održivosti i elaboracija ciljeva strateške procjene može da pomogne u promovisanju ideja da ovi ciljevi treba da budu više usklađeni sa zaštitom životne sredine i održivi.
- Eksterni ciljevi: ostali ciljevi o kojima nadležni organi treba da vode računa nezavisno od procesa strateške procjene. Tu mogu da spadaju ciljevi zaštite životne sredine (koji, ako su obavezujući, moraju biti obuhvaćeni izvještajem o životnoj sredini), ali takođe mogu biti i ekonomski ili društveni.
- Ciljevi strateške procjene, koji su osmišljeni tako da se ispituju uticaji plana na životnu sredinu ili da se uporede uticaji varijantnih rješenja.

Ciljevi mogu da se izraze na način da budu mjerljivi (na primjer, cilj da se „smanji emisija gasova sa efektom staklene bašte“ mogao bi da se izrazi kao „smanjenje emisija CO₂ za 12,5% do 2010“). Postizanje ciljeva obično se mjeri pomoću indikatora.

Ciljevi strateške procjene mogu često da se izvuku iz ciljeva zaštite životne sredine koji su utvrđeni u drugim planovima i programima ili iz pregleda polaznih informacija i problema životne sredine. Konsultativna tijela i drugi zainteresovani subjekti takođe mogu da sugerišu ciljeve strateške procjene. U narednoj tabeli su predloženi neki ciljevi i indikatori strateške procjene uticaja na životnu sredinu. Nadležni organ može da ih prilagodi shodno lokalnim okolnostima i bojaznima, na primjer, tako što će dodati ili izbrisati lokalne ciljeve vezane za životnu sredinu. Plan ili program koji se tiče ruda, na primjer, mogao bi da uključi više ciljeva vezanih za kvalitet zemljišta i voda, održavanje hidrološkog režima i rudne rezerve i mogao bi da ih izrazi nešto detaljnije.

Primjeri ciljeva i indikatora strateške procjene uticaja

Primjeri ciljeva i indikatora strateške procjene uticaja		
Teme strateške procjene	Mogući ciljevi strateške procjene (koje treba prilagoditi regionalnim /lokalnim okolnostima tako što ćete nešto izbrisati, dodati ili doraditi)	Mogući indikatori strateške procjene: načini kvantifikovanja polaznog stanja, predvidljivost, monitoring (prilagoditi regionalnim/lokalnim okolnostima tako što ćete nešto izbrisati, dodati ili doraditi)
Biodiverzitet, fauna i flora	<ul style="list-style-type: none"> • izbjeći štetu za određeni životinjski svijet i geološke lokacije i zaštićene vrste • održati biodiverzitet, izbjegavajući nepovratne gubitke • ponovo uspostaviti u punom broju karakteristična staništa i vrste do održivih nivoa • zaustaviti dugotrajno smanjenje broja ptica koje žive na poljoprivrednom zemljištu • obezbijediti održivo upravljanje ključnim lokacijama životinjskog svijeta i ekološkim procesima od kojih one zavise • pružiti priliku ljudima da dođu u kontakt sa životinjskim svijetom i netaknutim mjestima i uživaju u njima 	<ul style="list-style-type: none"> • prijavljeni nivoi štete određenih lokacija/vrsta • postizanje ciljeva akcionog plana za biodiverzitet • prijavljeno stanje lokacija životinjskog svijeta od nacionalnog značaja, lokacija od posebnog naučnog interesa itd. • postizanje „standarda pristupačnih prirodnih zelenih prostora“ • broj/površina lokalnih prirodnih rezervata
Stanovništvo i zdravlje čovjeka	<ul style="list-style-type: none"> • stvoriti uslove za poboljšanje zdravlja i smanjiti zdravstvene nejednakosti • podsticati zdravi život • zaštititi i unaprijediti zdravlje čovjeka • smanjiti i spriječiti krivična djela, smanjiti strah od kriminala • smanjiti buku i vibracije • povećati mogućnosti za rekreaciju i vježbe u zatvorenom prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> • veličina stanovništva • promjene u demografiji • očekivani vijek zdravog života / stopa smrtnosti novorođenčadi • smrtnost po uzrocima • zabilježena krivična djela na hiljadu stanovnika • ankete o strahu od kriminala • broj udesa u saobraćaju/među pješacima/biciklistima • broj ljudi koji su pogođeni nivoima ambijentalne buke • srazmjerni udio mirnih oblasti • procenat stanovništva koje živi u najsiromašnijim oblastima/koji zavise od osnovnih davanja/sa

		<p>manjkom prihoda</p> <ul style="list-style-type: none"> • ankete o opštim percepcijama stanovnika
Voda i zemljište	<ul style="list-style-type: none"> • ograničiti zagađivanje vode na nivoe koji neće nanijeti štetu prirodnim sistemima • ograničiti crpljenje, oticanje vode i obnavljanje u okviru kapaciteta nosivosti (uključujući budući kapacitet) • smanjiti kontaminaciju i očuvati kvalitet i kvantitet zemljišta • svesti na minimum otpad, potom ga ponovo koristiti kroz reciklažu, kompostiranje ili dobijanje energije • održati i obnoviti najvažnije ekološke procese (npr. hidrologiju, kvalitet vode, obalne procese) 	<ul style="list-style-type: none"> • kvalitet (biologija i hemija) rijeka, kanala i slatkovodnih tijela • kvalitet i kvantitet površinskih voda • korišćenje vode (po sektorima, uključujući ocjeđivanje), raspoloživost i reciklirani udio • raspoloživost vode kod staništa koja zavise od vode, naročito kod označenih močvara • iznos / gubitak potpuno neiskorišćenog / već korišćenog zemljišta i udio koji je raspoloživ za ponovnu upotrebu • broj kuća koje su pogođene po pitanju osnovnih uslova opstanka, nestabilnosti itd. • gustina gradnje • otpad koji se odlaže na deponiji • kontaminirano zemljište • rizik od poplave
Vazduh	<ul style="list-style-type: none"> • ograničiti zagađivanje vazduha na nivoe koji ne izazivaju štete za prirodne sisteme • smanjiti potrebu za putovanjem • smanjiti respiratorne bolesti 	<ul style="list-style-type: none"> • broj dana zagađenosti vazduha • nivo ključnih zagađivača vazduha / po sektorima i po glavi stanovnika • dostizanje graničnih vrijednosti emisije • stanovništvo koje živi u oblasti upravljanja kvalitetom vazduha • pristup ključnim uslugama • udaljenosti koje lice mora da pređe tokom godine po vrstama transporta • podjela načina • obim saobraćaja
Klimatski faktori	<ul style="list-style-type: none"> • smanjiti emisiju gasova sa efektom staklene bašte • smanjiti ranjivost na efekte klimatskih promjena, npr. poplavu, poremećaj saobraćaja zbog ekstremno lošeg vremena itd. 	<ul style="list-style-type: none"> • korišćenje struje i gasa • proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije i CHP koji se nalazi u toj oblasti • potrošnja energije po zgradi i po stanaru

		<ul style="list-style-type: none"> • emisija ugljendioksida (CO₂) • rizik od poplave
Kulturna baština i predjeli	<ul style="list-style-type: none"> • očuvati istorijske objekte, arheološka nalazišta i druge karakteristike bitne za kulturu • stvoriti prostore, mjesta i objekte koji dobro funkcionišu mogu da traju i dobro izgledaju • zaštititi i unaprijediti predjele svuda a naročito u naznačenim oblastima • vrednovati i zaštititi diverzitet i lokalnu specifičnost • poboljšati kvantitet i kvalitet otvorenih prostora dostupnih za javnost 	<ul style="list-style-type: none"> • procenat zaštićenih objekata i arheoloških nalazišta koja su „pod rizikom“ • broj i srazmjerni udio praznih stambenih objekata • funkcionalnost gradnje: namjena, pristup, prostor • uticaj gradnje: oblik i materijali, unutrašnje okruženje, urbanistička i socijalna integracija, karakter i inovacije • procenat zemljišta određenog za određeni kvalitet ili vrijednost sadržaja, uključujući javno dostupno zemljište i zelene površine • srazmjerni udio stanovništva u okviru 200 metara parkova i otvorenih prostora • procenat stanovnika koji ocjenjuju unapređenje/ostalo u aktivnostima za tinejdžere, kulturne objekte uključujući one za djecu i sport, razonodu i sadržaje u parkovima.

Adaptirano iz: „Kvalitet života na lokalnom nivou je ono što je važno“, „Kvalitet života na regionalnom nivou je ono što je važno“, „Smjernice ODPM o integralnoj ocjeni politika, Ocjena uticaja na životnu sredinu razvojnih planova: vodič za dobru praksu, smjernice o metodologiji za multi-modalne studije“, Counsell i Haughton (2001), Grupa za izradu planova održivog razvoja (2001), Savjet za građevinarstvo

(Izvor: Kabinet Škotske – Kabinet Skupštine Velsa – Ministarstvo za životnu sredinu Sjeverne Irske – Kabinet potpredsjednika Vlade u Londonu (2005): „Praktični vodič za Direktivu o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu“: 110, London.

Aneks V

Javne politike, strategije, smjernice, direktive, konvencije itd. koje su relevantne za postavljanje ciljeva u pogledu zaštite životne sredine

Nacionalni nivo

Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore, završni nacrt, maj 2006

Mehanizam čistog razvoja, datum objavljivanja: 15.07.2009, Mehanizam čistog razvoja u Crnoj Gori

Nacionalna politika upravljanja šumama i šumskim zemljištima, nacrt, datum objavljivanja: 12.05.2008., Nacionalna šumarska politika

Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2007-2011

Generalni urbanistički plan (GUP)

Detaljni urbanistički plan (DUP)

Strategija razvoja turizma Crne Gore do 2020, Podgorica 2008

Zaključci Regionalnog foruma o klimatskim promjenama, Budva

Prostorni plan Crne Gore

Prostorni plan područja posebne namjene Morsko dobro Crne Gore

Vlada Crne Gore, Ministarstvo ekonomskog razvoja: Razvoj energetike u Crnoj Gori: reforme, ciljevi i sveukupna strategija, 19.03.2009, Budva

Drugi prostorni planovi

Master planovi

Evropski nivo

Direktiva EU o staništima (92/43/EEC)

Direktiva EU o pticama (79/409/EEC)

Okvirna direktiva EU o vodama (2000/60/EC)

Direktiva EU o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEC)

Direktiva EU o nitratima (91/676/EEC)

Evropska konvencija o zaštiti arheološke baštine (1992)

Konvencija iz Granade o zaštiti arhitektonske baštine Evrope (1985)

Evropska konvencija o predjelima (2000)

Međunarodni nivo

Agenda 21 (1992):

Kjoto protokol (1997)

Plan implementacije iz Johanesburga (2002)

Konvencija UN o biološkom diverzitetu (1992)

OSPAR konvencija (1992)

ESPOO konvencija (1991):

Protokol o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA) (2003)

Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjima (2009)

Aneks VI

Šema za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni

Kriterijumi ocjene (član 21 Zakona o strateškoj procjeni)	Prezentirani kriterijumi *	Napomene
<u>1) Plan i program:</u>		
- Prezentirane su osnovne odrednice plana (ciljevi, sadržaj, područje, vremenski horizont)		
- Prezentirana su pitanja zaštite životne sredine koja su zastupljena u pripremi ciljeva plana i programa		
- Prikazane su veze sa drugim relevantnim planovima i programima		
<u>2) Stanje životne sredine:</u>		
- Prikazano je postojeće i buduće stanje životne sredine		
- Opis stanja životne sredine usklađen je sa ciljevima i indikatorima strateške procjene		
- Prikazani su izvori podataka o stanju životne sredine i metodologija koja je usklađena sa stepenom složenosti strateške procjene		
<u>3) Varijantna rešenja:</u>		
- Prikazan je način na koji su pripremljena i razmatrana varijantna rešenja za pitanja i probleme vezana za životnu sredinu		
- Pripremljeno je varijantno rešenje nerealizovanja plana (nulta varijanta) i varijantno rešenje najpovoljnije sa stanovišta zaštite životne sredine		
- Procijenjeni su uticaji varijantnih rešenja na životnu sredinu i izvršeno poređenje		
- Obrazloženi su razlozi za izbor najpovoljnijeg varijantnog rešenja sa stanovišta zaštite životne sredine		
<u>4) procjena uticaja na životnu sredinu</u>		

- Prikazan je način na koji su određeni i vrednovani značajni uticaji plana ili programa na životnu sredinu		
- Pri procjeni uticaja na životnu sredinu uključeni su sljedeći činioci: vazduh, voda, zemljište, klima, biljni i životinjski svijet, staništa, biodiverzitet, predjeli (prirodna ljepota), prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje, gradovi i druga naselja, kulturno historijska baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti, druge stvorene vrijednosti		
- Pri procjeni uticaja na životnu sredinu uzete su u obzir sledeće karakteristike uticaja: vjerovatnoća, intenzitet, složenost / reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost , ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja), kumulativna i sinergijska priroda uticaja, druge karakteristike uticaja		
- Određivanje i vrednovanje značajnih uticaja usklađeno je sa važećim standardima, propisima i graničnim vrijednostima		
- Opisana je korišćena metodologija		
5) Mjere i program praćenja stanja životne sredine		
- Predviđene su mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu za svaki procijenjeni uticaj		
- Prikazani su indikatori i procedure za odgovarajući program praćenja		
- Pripremljen je program praćenja stanja životne sredine u toku i poslije realizacije plana i programa		
6) Izvještaj o strateškoj procjeni		
- Opisana je saradnja sa nadležnim organima u izradi izvještaja o strateškoj procjeni		
- Izvještaj o strateškoj procjeni je pripremljen na jasan i precizan način		
- Obradeni su svi elementi izvještaja o strateškoj procjeni propisani u članu 15 ovog zakona i dati		

izvori informacija, uključujući stručna mišljenja		
- <i>Pažnja: način na koji su pitanja životne sredine uključena u plan ili program, način na koji se vršilo odlučivanje, kao kriterijum ocjene koji se zahtijeva u članu 21 Zakona nije dio izvještaja o strateškoj procjeni (i nije odgovornost strateške procjene) i ne može biti u njoj opisan!</i>		
- Zaključci o izrađenom izvještaju predstavljeni su na način razumljiv javnosti.		
<u>7) Učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti</u>		
- Obezbijedeno je učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti u postupku izrade strateške procjene Pažnja: Ovaj kriterijum ocjenjivanja nije dio izvještaja o strateškoj procjeni; za ocjenu su potrebne dodatne informacije!		
- Dostavljena su mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti na izvještaj o strateškoj procjeni i prikazan način na koji se odlučivalo o mišljenjima Pažnja: Ovaj kriterijum ocjenjivanja nije dio izvještaja o strateškoj procjeni; za ocjenu su potrebne dodatne informacije!		
* ++ vrlo dobro, + dobro, o OK, - nedovoljno, -- veoma nedovoljno		

Aneks VII

Primjer preporuka za monitoring

(Izvor: Modul kursa o strateškoj procjeni, http://sea.unu.edu/course/?page_id=74)

Cilj praćenja stvarnih uticaja streteških mjera je:

- da se ispita da li strateške mjere postižu svoje ciljeve/zacrtana mjerila;
- da se identifikuju negativni uticaji – predviđeni i nepredviđeni koji zahtijevaju korigovanje;
- da se pomogne u sprovođenju mjera ublažavanja uticaja koje se predlažu u strateškoj procjeni; i
- da se pruže povratni podaci koji će pomoći u predviđanju uticaja kod budućih strateških procjena.

Praćenje se prema tome povezuje sa polaznim stanjem životne sredine, predviđanjem uticaja i mjerama za ograničavanje uticaja. U praćenju se mogu koristiti ranije utvrđeni indikatori stanja životne sredine.

Tipična struktura za monitoring izgleda kako slijedi:

Primjer tipične strukture za monitoring		
Cilj strateške procjene	Značajan uticaj na životnu sredinu	Predloženi način monitoringa
Zaštiti i gdje je moguće unaprijediti biljni i životinjski svijet	Trajni gubitak staništa između plime i osjeke zbog programa zaštite obalnog područja i tekućeg smanjivanja obale	Praćenje kvantiteta gubitaka i dobitaka staništa u prostoru između granica plime i osjeke koristeći: modeliranje na osnovu nivoa vode (godišnje) avio snimke (najmanje jednom u 5 godina)
	Stvaranje staništa na linijama između granica plime i osjeke	dugoročno praćenje putem: avio snimaka analize vegetacije analize ptica analize bentičkih makro-beskičmenjaka
Zaštiti historijsko okruženje	Mogućnost otkrivanja ili oštećenja arheoloških nalaza koji se nalaze u zemljištu;	Nije potrebno strategijsko praćenje. U toku izrade detaljnih projekata, vršiće se odgovarajuće arheološke procjene i praćenja.

Na osnovu: Agencija za zaštitu životne sredine (2006) Studija zaštite ušća rijeke Hamber.

U puno slučajeva, podaci o monitoringu koji su već sakupljeni za druge potrebe mogu se koristiti za stratešku procjenu. Na primjer, podaci o emisiji koja izaziva zagađenje vazduha mogu se sakupljati u okviru obavezne kontrole integralnog zagađenja, ili se biljni i životinjski svijet može pratiti kroz akcijske planove za biodiverzitet. U drugim slučajevima biće potrebno da se definišu posebne šeme za monitoring.

Praćenje na nivou strateške procjene obično se još uvijek slabo realizuje i na strateškom nivou će uvijek biti teško reći koliko je neka strateška aktivnost odgovorna za promjene u životnoj sredini ili su promjene nastale zbog drugih razloga. Međutim, praćenje je od presudne važnosti. U daljem tekstu je dat primjer gdje je praćenjem utvrđeno da strateška aktivnost ima značajne negativne neželjene posledice i koji su faktori do toga doveli. Koju vrstu reakcije informacije ovog tipa treba da izazovu, kad je riječ o strateškoj aktivnosti koja se prati i slične buduće strategijske aktivnosti?

Aneks VIII

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (*Službeni list Crne Gore*, br. 59/11 od 14.12.2011)

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 59/11 od 14.12.2011)

Proglašavam Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, koji je donijela Skupština Crne Gore na trećoj sjednici drugog redovnog zasijedanja u 2005. godini, dana 22. decembra 2005. godine.

Broj: 01-1320/2
Podgorica, 26. decembar 2005. godine

Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

ZAKON

O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet uređivanja

Član 1

Ovim zakonom utvrđuju se uslovi, način i postupak vršenja procjene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu (u daljem tekstu: strateška procjena), kroz integrisanje principa zaštite životne sredine u postupak pripreme, usvajanja i realizacije planova i programa koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu.

Ciljevi izrade strateške procjene

Član 2

Ciljevi izrade strateške procjene su:

- 1) obezbjeđivanje da pitanja životne sredine i zdravlje ljudi budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja planova i programa;
- 2) uspostavljanje jasnih, transparentnih i efikasnih postupaka za stratešku procjenu;
- 3) obezbjeđivanje učešća javnosti;
- 4) obezbjeđivanje održivog razvoja;
- 5) unaprjeđivanje nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

Principi strateške procjene

Član 3

Osnovni principi strateške procjene su:

- 1) Princip održivog razvoja - Razmatranjem i uključivanjem bitnih aspekata životne sredine u pripremu i usvajanje određenih planova i programa i utvrđivanjem uslova za očuvanje vrijednosti prirodnih resursa i dobara, predjela, biološke raznovrsnosti, divljih biljnih i životinjskih vrsta i autohtonih ekosistema, odnosno racionalnim korišćenjem prirodnih resursa, doprinosi se ciljevima održivog razvoja;
- 2) Princip integralnosti - Politika zaštite životne sredine koja se realizuje kroz donošenje planova i programa zasniva se na uključivanju uslova zaštite životne sredine, odnosno očuvanja i održivog korišćenja prirodnih resursa i biološke raznovrsnosti u odgovarajuće sektorske i međusektorske programe ili planove;
- 3) Princip predostrožnosti - Svaka aktivnost mora biti sprovedena na način da se spriječe ili smanje negativni uticaji određenih planova i programa na životnu sredinu prije njihovog usvajanja, obezbijedi racionalno korišćenje prirodnih resursa i svede na minimum rizik po zdravlje ljudi, životnu sredinu i materijalna dobra;
- 4) Princip hijerarhije i koordinacije - Procjena uticaja planova i programa vrši se na različitim hijerarhijskim nivoima na kojima se donose planovi ili programi. U postupku strateške procjene planova i programa povećan stepen transparentnosti u odlučivanju obezbjeđuje se uzajamnom koordinacijom nadležnih i zainteresovanih organa i

organizacija u postupku davanja saglasnosti na stratešku procjenu, kroz konsultacije, odnosno obavještanja i davanja mišljenja na planove ili programe;

- 5) Princip javnosti - U cilju informisanja javnosti o planovima i programima i o njihovom mogućem uticaju na životnu sredinu, kao i u cilju obezbjeđenja pune otvorenosti postupka pripreme, donošenja i usvajanja planova i programa, javnost mora, prije donošenja bilo kakve odluke, kao i nakon usvajanja plana ili programa, imati pristup informacijama koje se odnose na te planove ili programe i njihove izmjene.

Nadležni organ

Član 4

Za sprovođenje postupka strateške procjene, u okviru ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom, odgovaran je organ nadležan za pripremu plana ili programa, i to:

- 1) organ državne uprave nadležan za pripremu plana ili programa - za planove i programe koje usvaja organ na državnom nivou;
- 2) organ lokalne uprave nadležan za pripremu plana ili programa - za planove i programe koje usvaja organ na lokalnom nivou.

Oblast primjene

Član 5

Strateška procjena se vrši za planove i programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove posledice po životnu sredinu.

Izrada strateške procjene:

- 1) je obavezna za planove i programe:
  - iz oblasti: poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, uključujući rudarstvo, saobraćaja, telekomunikacija, turizma, regionalnog razvoja, urbanističkog i prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, upravljanja morskim dobrom, upravljanja vodama, upravljanja otpadom,
  - koji daju okvir za razvoj budućih projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim propisom,
  - koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune;
- 2) se može zahtijevati za planove i programe iz stava 2 tačka 1 ovog člana:
  - kojima je predviđeno korišćenje manjih površina na lokalnom nivou,
  - kojima je predviđena manja izmjena planova i programa,
  - koji nijesu navedeni u stavu 2 tačka 1 alineja 1 ovog člana, a koji daju okvir za razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu;
- 3) se ne vrši za planove i programe namijenjene:
  - odbrani zemlje,
  - ublažavanju i otklanjanju posljedica elementarnih nepogoda,
  - za finansijske i budžetske planove.

Opšte obaveze

Član 6

Za planove i programe koji podliježu izradi strateške procjene, u skladu sa članom 5 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona, obavezno se priprema izvještaj o strateškoj procjeni.

Organ nadležan za pripremu plana i programa ne može uputiti plan ili program u dalju proceduru usvajanja bez prethodno pribavljene saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni od organa nadležnog za poslove zaštite životne sredine.

Organ nadležan za poslove zaštite životne sredine, u smislu stava 2 ovog člana, je:

- 1) organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine;
- 2) organ lokalne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Značenje izraza

Član 7

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) planovi i programi su svi razvojni planovi i programi i dokumenti, uključujući i planove i programe koje sufinansira Evropska Unija, i njihove izmjene, koje priprema i/ili usvaja organ državne ili lokalne uprave ili koje usvaja Skupština Crne Gore ili Vlada Crne Gore, odnosno skupština jedinice lokalne samouprave, kao i planovi i programi koji se donose na osnovu propisa;
- 2) strateška procjena uticaja planova i programa na životnu sredinu je procjena mogućih uticaja na životnu sredinu, uključujući i zdravlje ljudi, koja se sastoji u pripremi izveštaja o strateškoj procjeni, sprovođenju postupka za učešće javnosti i konsultacija i uzimanje u obzir izveštaja o strateškoj procjeni i rezultata učešća javnosti i konsultacija u postupku odlučivanja i donošenja ili usvajanja određenih planova i programa;
- 3) izvještaj o strateškoj procjeni je dio dokumentacije koja se prilaže uz plan i program i sadrži identifikaciju, opis i procjenu mogućih značajnih uticaja na životnu sredinu, uključujući i prekogranične uticaje, zbog realizacije plana ili programa, kao i razmatrana i usvojena varijantna rješenja, uz vođenje računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana ili programa, kao i mjere za smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu;
- 4) javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, udruženja i organizacije;
- 5) zainteresovana javnost je javnost na koju plan ili program utiče ili može uticati, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i evidentirane su kod organa državne uprave nadležnog za zaštitu životne sredine u skladu sa zakonom;
- 6) zainteresovani organi i organizacije su državni organi i organizacije i organi lokalne samouprave koji, u skladu sa svojim nadležnostima, imaju obavezu ili interes u donošenju odluka koje se odnose na zaštitu životne sredine.

II. POSTUPAK STRATEŠKE PROCJENE

Faze u postupku strateške procjene

Član 8

Strateška procjena se vrši u postupku pripreme plana i programa koji može imati značajne uticaje na životnu sredinu, prije njegovog donošenja ili podnošenja nadležnom organu na usvajanje.

Postupak strateške procjene sastoji se od sljedećih faza:

1) donošenja odluke:

- o izradi strateške procjene za planove i programe iz člana 5 stav 2 tačka 1 ovog zakona,
- o potrebi izrade strateške procjene za planove i programe iz člana 5 stav 2 tačka 2 ovog zakona;

2) utvrđivanja obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni;

3) odlučivanja o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni.

Za planove i programe koje sufinansira Evropska Unija strateška procjena uticaja vrši se u skladu sa ovim zakonom i propisima Evropske Unije.

1. Odluka o izradi strateške procjene

Član 9

Za planove i programe iz člana 5 stav 2 tačka 1 ovog zakona organ nadležan za pripremu plana i programa donosi odluku o izradi strateške procjene.

Odluka iz stava 1 ovog člana donosi se istovremeno sa odlukom o izradi plana i programa.

Sadržaj predloga odluke

Član 10

Predlog odluke o izradi strateške procjene iz člana 9 ovog zakona sadrži sljedeće:

- 1) vrstu plana i programa za koji se izrađuje izvještaj o strateškoj procjeni;
- 2) osnov za razvoj plana i programa u skladu sa članom 7 tačka 1 ovog zakona;
- 3) područje ili geografski obuhvat plana (nacionalna, regionalna, lokalna, manje površine) za koje se izrađuje plan i program;
- 4) prikaz pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu i programu koji će biti razmatrani;
- 5) razloge za vršenje strateške procjene i razloge za izostavljanje pojedinih pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu i programu iz strateške procjene;
- 6) obim i vrstu podataka koji se moraju uključiti u izvještaj o strateškoj procjeni;
- 7) način izbora i obaveze nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni (predlog metodologije, sastav stručnog tima, rok izrade i dr);
- 8) zainteresovane organe i organizacije i javnost i način njihovog učešća u postupku izrade i razmatranja izvještaja o strateškoj procjeni;
- 9) druge podatke od značaja za izradu izvještaja o strateškoj procjeni.

Učešće zainteresovanih organa i organizacija i zainteresovane javnosti

Član 11

Predlog odluke iz člana 10 ovog zakona organ nadležan za pripremu plana i programa dostavlja na mišljenje organu iz člana 6 stav 3 ovog zakona, organu državne uprave nadležnom za poslove zdravlja i drugim zainteresovanim organima i organizacijama i zainteresovanoj javnosti.

Rok za dostavljanje mišljenja iz stava 1 ovog člana je 15 dana od dana dostavljanja predloga odluke.

Ako se mišljenje ne dostavi u roku iz stava 2 ovog člana smatra se da nema primjedaba na predloženu odluku o izradi, odnosno o nepristupanju izradi strateške procjene.

Donošenje odluke o izradi strateške procjene

Član 12

Organ nadležan za pripremu plana i programa, u roku od 15 dana od dana isteka roka za dostavljanje mišljenja iz člana 11 stav 2 ovog zakona, donosi odluku o izradi strateške procjene.

Organ nadležan za pripremu plana i programa dužan je da prilikom odlučivanja razmotri i uzme u obzir dostavljena mišljenja iz člana 11 ovog zakona.

Odluka iz stava 1 ovog člana je sastavni dio odluke o izradi plana i programa i objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore", odnosno u "Službenom listu Crne Gore - Opštinski propisi".

Kriterijumi

Član 13

Potrebu izrade strateške procjene za planove i programe iz člana 5 stav 2 tačka 2 ovog zakona organ nadležan za pripremu plana i programa utvrđuje od slučaja do slučaja ispitivanjem, a na osnovu sljedećih kriterijuma za utvrđivanje značajnih uticaja na životnu sredinu:

1) kriterijumi vezani za plan i program:

- značaj plana i programa za zaštitu životne sredine i održivi razvoj,
- problemi zaštite životne sredine plana i programa i mogućnost uticaja na: vazduh; vode i more; zemljište; klimu i klimatske promjene; jonizujuća i nejonizujuća zračenja; buku i vibracije; biljni i životinjski svijet; staništa i biodiverzitet; zaštićena prirodna dobra; stanovništvo i zdravlje ljudi; gradove i druga naselja; kulturnu baštinu; infrastrukturne, industrijske i druge objekte; druge prirodne i stvorene vrijednosti,
- stepen u kome plan i program utiče na druge planove i programe, uključujući i one u različitim hijerarhijskim strukturama - nivoima,
- stepen kojim se planom i programom uspostavlja okvir za realizaciju projekata, bilo u pogledu lokacije, prirode, obima i uslova funkcionisanja ili u pogledu lokacije resursa;

2) kriterijumi vezani za uticaje:

- vjerovatnoća, intenzitet, složenost, reverzibilnost,
- vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje),
- prostorna dimenzija: lokacija; geografska oblast; broj izloženih stanovnika; prekogranična priroda uticaja,
- kumulativna i sinergijska priroda uticaja,
- rizici po zdravlje ljudi i životnu sredinu,
- djelovanje na oblasti od prirodnog, kulturnog i drugog značaja: posebne prirodne karakteristike; oblasti ili prirodni predjeli kojima je priznat zaštićeni status na državnom ili međunarodnom nivou; kulturnu baštinu; gusto naseljene oblasti; oblasti sa različitim režimima zaštite,
- ugrožene oblasti: prekoračeni standardi kvaliteta životne sredine ili granične vrijednosti; intenzivno korišćenje zemljišta; postojeći i mogući rizici; smanjeni kapacitet životne sredine; posebno osjetljive i rijetke oblasti; ekosistemi; biljne i životinjske vrste.

Donošenje odluke

Član 13a

Ukoliko se na osnovu kriterijuma iz člana 13 ovog zakona utvrdi da je potrebna izrada strateške procjene, organ nadležan za pripremu plana i programa donosi odluku u skladu sa čl. 9 do 12 ovog zakona.

Za planove i programe za koje nije potrebna izrada strateške procjene nadležni organ donosi odluku o nepreduzimanju izrade strateške procjene, koja sadrži podatke o:

- 1) vrsti plana i programa za koji se ne radi izvještaj o strateškoj procjeni;
- 2) razlozima za nepreduzimanje izrade strateške procjene;
- 3) kriterijumima na osnovu kojih je ocijenjeno da ne postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu;
- 4) druge relevantne podatke na osnovu kojih je odlučeno da se ne radi izvještaj o strateškoj procjeni.

2. Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni

Hijerarhijski okvir izvještaja

Član 14

Osnovu izvještaja o strateškoj procjeni čini plan i program kojim se utvrđuje okvir za razvoj određene oblasti, odnosno njegove karakteristike, ciljevi i prostorni obuhvat.

Ukoliko pojedini planovi i programi predstavljaju dio šireg hijerarhijskog okvira, uzimajući u obzir potrebu izbjegavanja dvostrukog sprovođenja strateške procjene, strateška procjena se sprovodi u skladu sa ovim zakonom na različitim hijerarhijskim nivoima.

Izvještaji o strateškoj procjeni koji se izrađuju za planove i programe na različitim hijerarhijskim nivoima moraju biti međusobno usklađeni i usklađeni sa procjenama uticaja projekata na životnu sredinu, kao i planovima i programima zaštite životne sredine.

Obim i sadržaj izvještaja o strateškoj procjeni

Član 15

Izvještaj o strateškoj procjeni sadrži podatke kojima se opisuju i procjenjuju mogući značajni uticaji na životnu sredinu do kojih može doći realizacijom plana i programa, kao i razmatrana varijantna rješenja, uz vođenje računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana i programa, u obimu utvrđenom odlukom iz člana 10 ovog zakona.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, izvještaj o strateškoj procjeni sadrži i sljedeće podatke:

- 1) kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana ili programa i odnos prema drugim planovima i programima;
- 2) opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ili program ne realizuju;
- 3) identifikaciju područja za koja postoji mogućnost da budu izložene značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima;
- 4) postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom ili programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu

sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;

- 5) opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i program i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;
- 6) moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;
- 7) mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija plana ili programa;
- 8) pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana i programa sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);
- 9) prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;
- 10) opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku i nakon realizacije plana ili programa (monitoring);
- 11) zaključke do kojih se došlo tokom izrade izveštaja o strateškoj procjeni predstavljene na način razumljiv javnosti;
- 12) rezime.

Nosilac izrade izvještaja

Član 16

Organ nadležan za pripremu plana i programa odlučuje o izboru nosioca izrade izvještaja o strateškoj procjeni.

Nosilac izrade izvještaja iz stava 1 ovog člana može biti domaće ili strano pravno lice ili preduzetnik registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata (u daljem tekstu: CRPS), odnosno u odgovarajućem registru nadležnog organa matične države stranog pravnog lica ili preduzetnika, za obavljanje poslova izrade planskih dokumenata, studija i analiza uticaja na životnu sredinu.

Pravno lice ili preduzetnik iz stava 2 ovog člana za izradu strateške procjene, odnosno izvještaja o strateškoj procjeni mora obrazovati multidisciplinarni tim sastavljen od stručnih lica kvalifikovanih za analizu svakog elementa izvještaja o strateškoj procjeni.

Stručno lice iz stava 3 ovog člana kvalifikovano je za izradu strateške procjene, odnosno izvještaja o strateškoj procjeni ako ima visoku stručnu spremu odgovarajućeg smjera i najmanje pet godina rada u struci, stručne reference, odnosno učešće u izradi najmanje dva izvještaja o uticaju plana i programa na životnu sredinu koji su realizovani.

Stručno lice iz stava 3 ovog člana ne može biti lice za koje organ nadležan za pripremu plana i programa utvrdi da je zaposleno u nekom od zainteresovanih organa i organizacija iz člana 10 tačka 8 ovog zakona.

Pravno lice ili preduzetnik koji učestvuje u izradi plana i programa ne može učestvovati u izradi izvještaja o strateškoj procjeni.

3. Odlučivanje o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni

Učešće zainteresovanih organa i organizacija

Član 17

Organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja zainteresovanim organima i organizacijama na mišljenje izvještaj o strateškoj procjeni iz člana 15 ovog zakona.

Zainteresovani organi i organizacije dužni su da dostave mišljenje u roku od 30 dana od dana dostavljanja izvještaja o strateškoj procjeni iz stava 1 ovog člana.

Ako se mišljenje ne dostavi u roku iz stava 2 ovog člana, smatra se da nema primjedaba na dostavljeni izvještaj o strateškoj procjeni.

Prekogраниčni uticaji

Član 18

Ukoliko postoji mogućnost prekograničnog uticaja, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine pokreće postupak o razmjeni informacija o prekograničnim uticajima propisan članom 23 ovog zakona.

Javna rasprava

Član 19

Organ nadležan za pripremu plana i programa obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni, dostavljanju mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave.

Javnu raspravu sprovodi organ nadležan za pripremu plana ili programa.

Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi

Član 20

Ogran nadležan za pripremu planova i programa izrađuje izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi koji sadrži mišljenja iz člana 17 stav 2 ovog zakona, kao i mišljenja dostavljena u toku javnog uvida i javne rasprave o izvještaju o strateškoj procjeni iz člana 19 ovog zakona.

Izvještaj iz stava 1 ovog člana izrađuje se u roku od 30 dana od dana završetka javne rasprave i sadrži obrazloženje o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima.

Ocjena izvještaja o strateškoj procjeni

Član 21

Organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja organu nadležnom za zaštitu životne sredine na saglasnost izvještaj o strateškoj procjeni, sa izvještajem o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi iz člana 20 stav 1 ovog zakona.

Po dobijanju izvještaja iz stava 1 ovog člana organ nadležan za poslove zaštite životne sredine može pribaviti mišljenje drugih ovlašćenih organizacija ili stručnih lica za pojedine oblasti ili može obrazovati komisiju za ocjenu izvještaja o strateškoj procjeni.

Ocjena izvještaja iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu sljedećih kriterijuma:

1) Plan i program:

- prikazani su ciljevi i sadržaj plana i programa, područje za koje se priprema plan ili program, prostorni obuhvat i vremenski horizont;
- pitanja zaštite životne sredine koja su zastupljena u pripremi ciljeva plana i programa;
- prikazane su veze sa drugim relevantnim planovima i programima.

2) Stanje životne sredine:

- prikazano je postojeće i buduće stanje životne sredine;
- opis stanja životne sredine usklađen je sa ciljevima i indikatorima strateške procjene;
- prikazani su izvori podataka o stanju životne sredine i metodologija koja je usklađena sa stepenom složenosti strateške procjene.

3) Varijantna rješenja:

- prikazan je način na koji su pripremljena i razmatrana varijantna rješenja za pitanja i probleme vezane za životnu sredinu;
- pripremljeno je varijantno rješenje nerealizovanja plana i programa i varijantno rješenje najpovoljnije sa stanovišta zaštite životne sredine;
- procijenjeni su uticaji varijantnih rješenja na životnu sredinu i izvršeno poređenje;
- obrazloženi su razlozi za izbor najpovoljnijeg varijantnog rješenja sa stanovišta zaštite životne sredine.

4) Procjena uticaja na životnu sredinu:

- prikazan je način na koji su određeni i vrjednovani značajni uticaji plana ili programa na životnu sredinu;
- pri procjeni uticaja na životnu sredinu uključeni su sledeći činioci: vazduh, voda, zemljište, klima, biljni i životinjski svijet, staništa, biodiverzitet, predjeli (prirodna ljepota), prirodna dobra, stanovništvo i zdravlje, gradovi i druga naselja, kulturno-istorijska baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti, druge stvorene vrijednosti;
- pri procjeni uticaja na životnu sredinu uzete su u obzir sledeće karakteristike uticaja: vjerovatnoća, intenzitet, složenost/reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja), kumulativna i sinergijska priroda uticaja, druge karakteristike uticaja;
- određivanje i vrjednovanje značajnih uticaja usklađeno je sa važećim standardima, propisima i graničnim vrijednostima;
- opisana je korišćena metodologija.

5) Mjere i program praćenja stanja životne sredine:

- predviđene su mjere za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu za svaki procijenjeni uticaj;
- prikazan je način na koji su pripremljene smjernice za izradu procjene uticaja projekata na životnu sredinu i drugih strateških procjena;
- pripremljen je program praćenja stanja životne sredine u toku i nakon realizacije plana i programa.

6) Izvještaj o strateškoj procjeni:

- jasno je definisana uloga nadležnih organa u izradi strateške procjene;

- izvještaj o strateškoj procjeni je pripremljen na jasan i precizan način;
- obrađeni su svi elementi izvještaja o strateškoj procjeni propisani u članu 15 ovog zakona i dati izvori informacija, uključujući stručna mišljenja;
- prikazan je način na koji su pitanja životne sredine uključena u plan ili program, način na koji se vršilo odlučivanje i opisani razlozi odlučujući za izbor datog plana ili programa sa aspekta varijantnih rješenja koja su bila razmatrana;
- zaključci o izrađenom izvještaju o strateškoj procjeni predstavljeni su na način razumljiv javnosti.

7) Učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti:

- obezbijedeno je učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti u postupku izrade strateške procjene;
- dostavljena su mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti na izvještaj o strateškoj procjeni i prikazan način na koji se odlučivalo o mišljenjima.

Saglasnost na izvještaj o strateškoj procjeni

Član 22

Na osnovu ocjene iz člana 21 ovog zakona, organ nadležan za poslove zaštite životne sredine daje ili odbija zahtjev za davanje saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni.

Rok za odlučivanje o saglasnosti iz stava 1 ovog člana je 30 dana od dana prijema zahtjeva od nadležnog organa za pripremu plana ili programa.

Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

Član 23

Razmjenu informacija o prekograničnom uticaju plana ili programa na životnu sredinu vrši organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Ako implementacija plana ili programa može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u postupku učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, dostavlja, u što kraćem roku, a najkasnije kada bude informisao svoju javnost, drugoj državi na mišljenje informacije, i to:

- 1) opis plana i programa, zajedno sa svim dostupnim informacijama o njihovim mogućim uticajima;
- 2) o prirodi odluke koja može biti donijeta;
- 3) o roku u kome druga država može da saopšti svoju namjeru da učestvuje u postupku odlučivanja.

O odluci o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine obavještava drugu državu, koja je bila konsultovana u postupku odlučivanja, dostavljanjem informacija o:

- 1) sadržaju odluke o davanju saglasnosti;
- 2) načinu pripreme izvještaja o strateškoj procjeni i pribavljenim mišljenjima u postupku izrade;
- 3) rezultatima konsultacija i razlozima na kojima se zasniva odluka o davanju saglasnosti;
- 4) mjerama u oblasti monitoringa planova i programa.

O primljenim informacijama o prekograničnim uticajima predloženog plana ili programa druge države, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine obavještava zainteresovane organe i organizacije i javnost na način utvrđen u članu 19 stav 1 ovog zakona.

Rezultate konsultacija i pribavljenog mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine uzima u obzir prilikom davanja mišljenja nadležnom organu druge države.

Dostupnost informacija

Član 24

Izveštaj o strateškoj procjeni, rezultati učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i drugih država u slučaju prekograničnog uticaja, sastavni su dio dokumentacione osnove plana ili programa.

Organ nadležan za pripremu plana i programa obezbjeđuje dostupnost podataka iz stava 1 ovog člana i poslije usvajanja plana ili programa, pod uslovima određenim zakonom.

Finansijska sredstva za izradu

Član 25

Finansijska sredstva za izradu strateške procjene, odnosno izvještaja o strateškoj procjeni obezbjeđuje organ nadležan za pripremu plana i programa iz budžeta Crne Gore, odnosno budžeta jedinice lokalne samouprave.

Primjena zakona o opštem upravnom postupku

Član 26

U postupku odlučivanja po ovom zakonu shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak, u pogledu onih pitanja koja ovim zakonom nijesu posebno uređena.

III. NADZOR

Nadzor nad sprovođenjem zakona

Član 27

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, u okviru nadležnosti utvrđenih ovim zakonom, vrše organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine i organ lokalne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, preko ekološkog inspektora, u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor.

IV. KAZNE NE ODREDBE

Novčana kazna za organ i odgovorno lice

Član 28

Novčanom kaznom od 500 eura do 4.000 eura kazniće se za prekršaj odgovorno lice u organu državne uprave i organu lokalne uprave, ako:

- 1) ne pripremi izvještaj o strateškoj procjeni i ne pribavi saglasnost na izvještaj o strateškoj procjeni (član 6 st. 1 i 2);
- 2) ne donese odluku o izradi strateške procjene istovremeno sa odlukom o izradi plana i programa (član 9 stav 2);
- 3) donese predlog odluke o izradi strateške procjene suprotno sadržaju propisanom članom 10 stav 1 ovog zakona;
- 4) ne donese odluku o izradi strateške procjene u roku od 15 dana od dana isteka roka za dostavljanje mišljenja iz člana 11 stav 2 ovog zakona (član 12 stav 1);
- 5) prilikom odlučivanja ne razmotri i ne uzme u obzir dostavljena mišljenja iz člana 11 ovog zakona (član 12 stav 2);
- 6) donese odluku o potrebi izrade strateške procjene suprotno kriterijumima utvrđenim članom 13 ovog zakona;
- 7) donese odluku o potrebi izrade strateške procjene suprotno proceduri definisanoj čl. 9 do 12 ovog zakona (član 13a stav 1);
- 8) izradi izvještaj o strateškoj procjeni suprotno članu 15 ovog zakona;
- 9) ne dostavi izvještaj o strateškoj procjeni zainteresovanim organima i organizacijama na mišljenje (član 17 stav 1);
- 10) ne obavijesti javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni, dostavljanju mišljenja i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave (član 19 stav 1);
- 11) ne dostavi izvještaj o strateškoj procjeni organu nadležnom za poslove zaštite životne sredine na saglasnost, sa izvještajem o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi (član 21 stav 1);
- 12) ne ocijeni izvještaj o strateškoj procjeni na osnovu utvrđenih kriterijuma (član 21 stav 3).

V. ZAVRŠNA ODREDBA

Stupanje na snagu

Član 29

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se od 1. januara 2008. godine.